

**Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej
i przestrzennej Gminy Grabica,
z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych na
potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy
Grabica na lata 2023-2030**

Grabica 2022

Zamawiający:

Gmina Grabica
Grabica 66
97-306 Grabica

Wykonawca:

Westmor Consulting Urszula Wódkowska
Biuro: ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek
Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Zespół autorów pod kierownictwem Karoliny Drzewieckiej – Kierownika Projektu:
Joanna Kaszubska – Konsultant
Karolina Bonowicz – Analityk Stażysta

Spis treści

Wstęp	4
1. Sfera społeczna	4
1.1 Demografia	4
1.2 Edukacja i opieka nad dziećmi do lat 3	8
1.3 Kultura, sport i rekreacja	11
1.4 Pomoc społeczna.....	15
1.5 Opieka zdrowotna	17
1.6 Aktywność społeczna.....	18
1.7 Bezpieczeństwo publiczne	22
2. Sfera gospodarcza	25
2.1 Podmioty gospodarcze i lokalny rynek	25
2.2 Rynek pracy.....	29
3. Sfera przestrzenna	30
3.1 Przestrzeń i środowisko	30
3.2 Infrastruktura drogowa i dostępność komunikacyjna	41
3.3 Mieszkalnictwo.....	42
3.4 Zaopatrzenie w infrastrukturę techniczną	43
4. Analiza zdolności inwestycyjnej	49
5. Analiza potencjału jakości życia i wyniki badania ankietowego	55
6. Analiza SWOT – podsumowanie diagnozy	60
7. Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych gminy	62
7.1 Potencjał Gminy Grabica	62
7.2 Bariery i potrzeby rozwojowe Gminy Grabica	63
Spis tabel, wykresów i rysunków	67

Wstęp

Zgodnie z art.10a ust.1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2021 poz. 1057 ze zm.) podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych.

Niniejsza diagnoza została przygotowana na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy Grabica na lata 2023-2030. Celem diagnozy jest analiza potencjału społeczno-gospodarczego gminy, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania. Diagnoza jest punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i zadań.

Wnioski z przeprowadzonej diagnozy zostaną uwzględnione w Strategii.

1. Sfera społeczna

W ramach diagnozy sfery społecznej przeanalizowano następujące elementy:

- sytuację demograficzną,
- dostęp do placówek edukacyjnych i wyniki w nauce dzieci i młodzieży ze szkół,
- opiekę nad dziećmi do lat 3,
- dostęp do usług kulturalnych i różnych form sportu i rekreacji,
- dostęp do usług w zakresie pomocy społecznej,
- dostęp do usług zdrowotnych,
- aktywność społeczną,
- poziom bezpieczeństwa.

1.1 Demografia

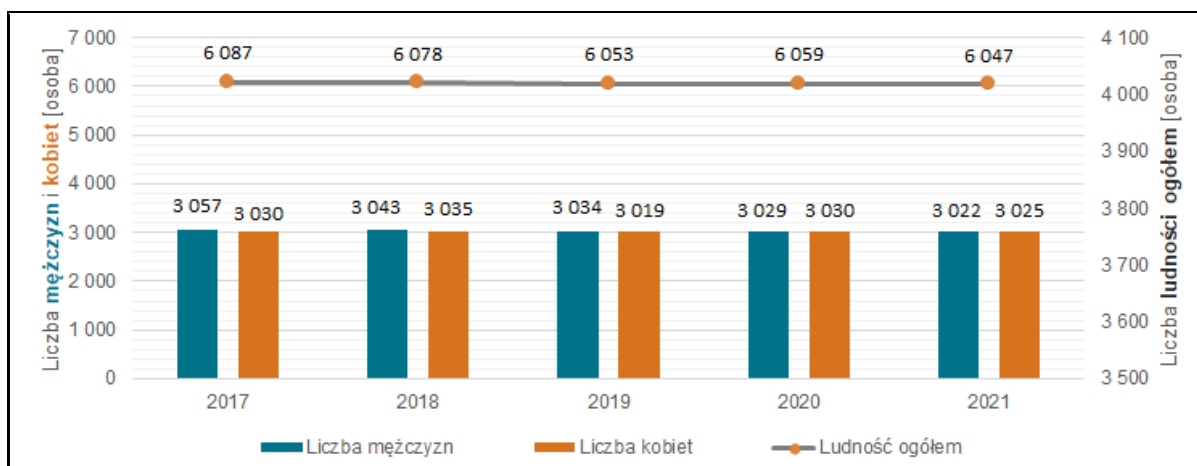
Zgodnie z danymi GUS w roku 2021 gminę zamieszkiwało 6 047 osób, z czego liczba mężczyzn wynosiła 3 022 osoby, tj. 49,98%, zaś liczba kobiet – 3 025 osoby, tj. 50,02%. Na przestrzeni lat 2017-2021 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 40 osób, tj. 0,66%. Liczba mężczyzn zmalała o 1,14%, a liczba kobiet o 0,17%. Szczegóły dotyczące liczby ludności na terenie gminy przedstawia poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 1. Liczba ludności na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem	Osoba	6 087	6 078	6 053	6 059	6 047
Mężczyźni		3 057	3 043	3 034	3 029	3 022
Kobiety		3 030	3 035	3 019	3 030	3 025

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Wykres 1. Liczba ludności [wg płci] na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bd.l.stat.gov.pl/BDL/start>
 Analizując sytuację demograficzną w zakresie poszczególnych grup ekonomicznych, na przestrzeni lat 2017-2021 odnotowano wzrost liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym o 5,80%, spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym o 4,22% oraz wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym o 3,85%.

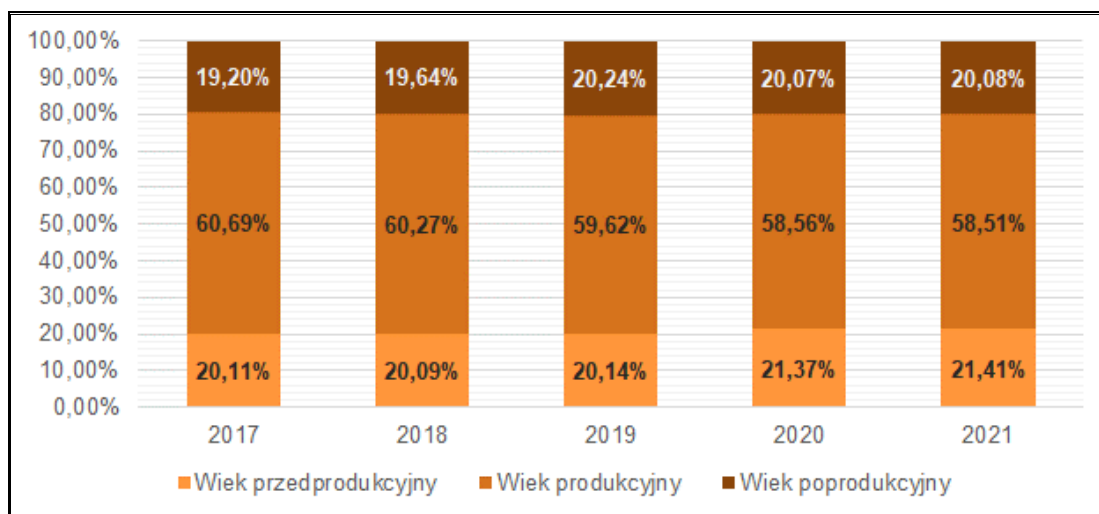
Tabela 2. Ludność gminy Grabica w latach 2017-2021 wg grup ekonomicznych

Wyszczególnienie	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Osoba	1 224	1 221	1 219	1 295	1 295
Ludność w wieku produkcyjnym	Osoba	3 694	3 663	3 609	3 548	3 538
Ludność w wieku poprodukcyjnym	Osoba	1 169	1 194	1 225	1 216	1 214

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bd.l.stat.gov.pl/BDL/start>
 W 2021 r. sytuacja demograficzna przedstawiała się następująco:

- udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 21,41%,
- udział ludności w wieku produkcyjnym wynosił 58,51%,
- udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił 20,08%.

Wykres 2. Udział poszczególnych grup ekonomicznych na terenie gminy Grabica w ogólnej liczbie ludności w [%] w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
 Biorąc powyższe pod uwagę, sytuacja demograficzna na terenie gminy w większości ma cechy wspólne z tendencją ogólnokrajową i przedstawia postępujący proces starzenia się społeczeństwa.

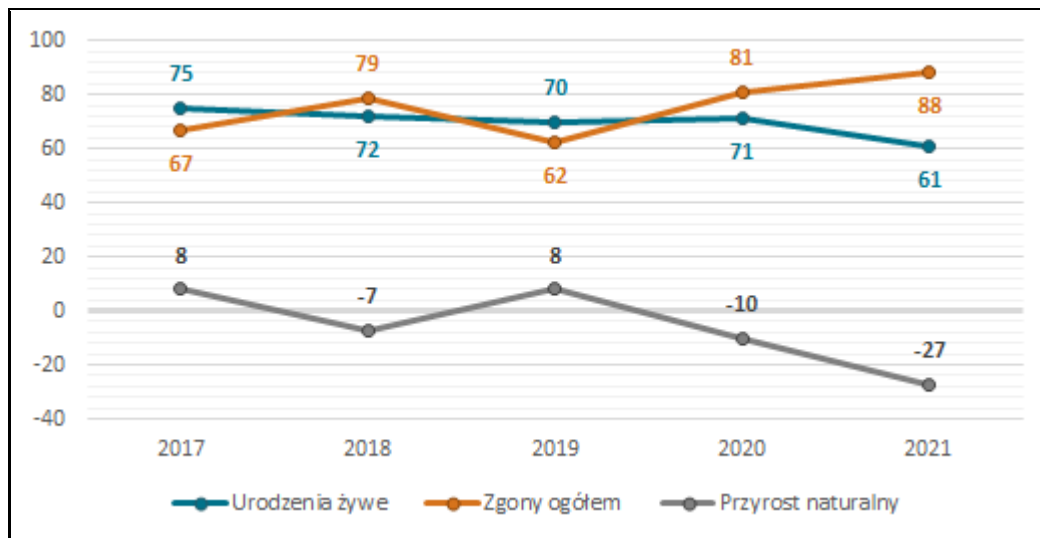
Według danych GUS w latach 2018, 2020-2021 zanotowano ujemny przyrost naturalny. W pozostałych latach był on dodatni. Ujemny przyrost naturalny świadczy o większej liczbie zgonów ogółem od urodzeń żywych. Szczegółowe dane dotyczące przyrostu naturalnego na terenie gminy Grabica zaprezentowane zostały w poniższej tabeli oraz na wykresie.

Tabela 3. Urodzenia żywe i zgony ogółem oraz przyrost naturalny na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021	
Urodzenia żywe	Ogółem	Osoba	75	72	70	71	61
Zgony ogółem		Osoba	67	79	62	81	88
Przyrost naturalny		Osoba	8	-7	8	-10	-27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Wykres 3. Przyrost naturalny na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

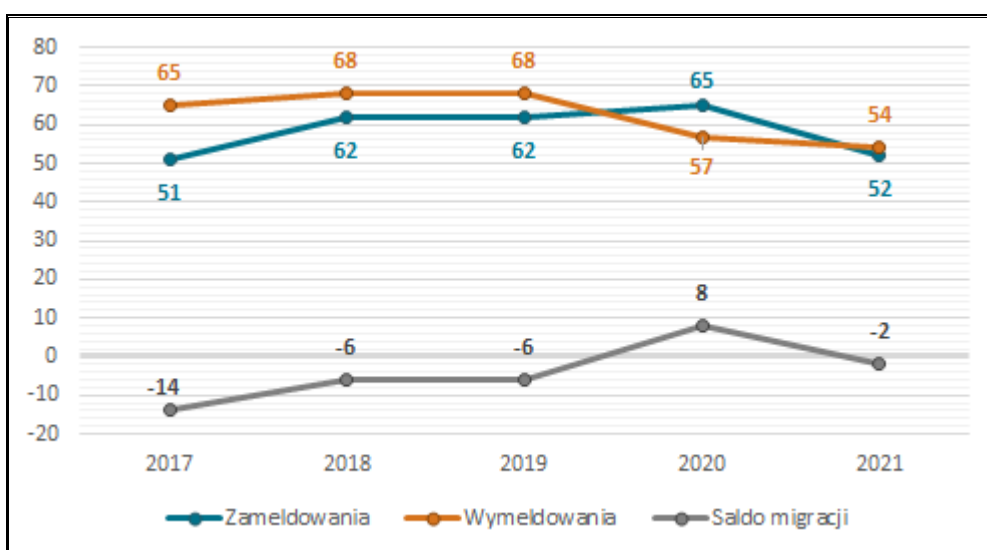
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
 Według danych GUS na terenie gminy Grabica saldo migracji jedynie w 2020 r. było dodatnie, a w pozostałych latach było ujemne. Świadczy to o przewadze liczby osób, które wymeldowały się z danego terenu nad osobami, które zameldowały się na nim.

Tabela 4. Migracja na pobyt stały na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021
Zameldowania	Osoba	51	62	62	65	52
Wymeldowania		65	68	68	57	54
Saldo migracji		-14	-6	-6	8	-2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Wykres 4. Migracje na pobyt stały na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Z analizy demograficznej wynika, iż na terenie gminy nie występuje korzystna sytuacja w tym zakresie. Widoczny jest spadek liczby ludności, na co wpływ ma ujemne saldo migracji oraz przyrost naturalny. Podobna sytuacja ma miejsce na terenie powiatu piotrkowskiego. W analizowanym okresie liczba ludności spadała, a przyrost naturalny był na ujemnym poziomie. Sytuacja demograficzna gminy była spójna również z sytuacją na terenie województwa łódzkiego, gdzie liczba ludności ogółem spadała, a saldo migracji i przyrost naturalny były ujemne.

Na procesy dynamiki demograficznej wpływ ma szereg czynników. Istotnym elementem sytuacji ludnościowej obszaru jest struktura wieku ludności. Ma to wpływ na ruch naturalny na danym terenie oraz na sytuację gospodarczą gminy.

Na terenie gminy Grabica rośnie też liczba osób w wieku poprodukcyjnym, a maleje w wieku produkcyjnym, co wskazuje na postępujący proces starzenia społeczeństwa i jest to sytuacja spójna z tendencją na terenie powiatu piotrkowskiego, województwa łódzkiego i kraju.

Zbyt duża różnica pomiędzy grupą osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym może wywoływać znaczne obciążenie infrastruktury społecznej (w tym ochrony zdrowia, opieki społecznej).

Wobec powyższego, istotne stają się działania w zakresie zwiększenia zapotrzebowania na usługi wspierające i aktywizujące osoby starsze oraz zapewnienie im dostępności do różnego rodzaju dóbr i usług, również poprzez niwelowanie barier architektonicznych. Kolejnymi ważnymi działaniami jest również przyciągnięcie osób chętnych do pracy, w tym osób młodych, specjalistów oraz promowanie rozwoju aktywności zawodowej mieszkańców.

1.2 Edukacja i opieka nad dziećmi do lat 3

Na terenie gminy funkcjonuje kilka placówek edukacyjnych. Każda z nich zapewnia dostęp do wykwalifikowanej kadry oraz bogatą ofertę dydaktyczną. Dyrektorzy jednostek oświatowych systematycznie zakupują pomoce dydaktyczne oraz sprzęt sportowy niezbędny do prowadzenia zajęć edukacyjnych.

Bazę oświatową uzupełniają znajdujące się przy placówkach szkolnych hale sportowe oraz zespoły boisk sportowych, z których korzystają uczniowie, grupy sportowe oraz mieszkańcy gminy.

Żłobki dziecięce

Obecnie na terenie gminy nie funkcjonuje żaden żłobek ani klub dziecięcy.

W 2022 r. rozpoczęła się jednak budowa żłobka wraz z przedszkolem. Inwestycja obejmie budowę budynku, w którym na parterze zlokalizowany będzie żłobek wraz z pomieszczeniami

administracyjnymi, kuchennymi i technicznymi, natomiast na piętrze usytuowane będzie przedszkole. Zakończenie prac zaplanowano na sierpień 2023 r.

Przedszkola

Na terenie gminy funkcjonują dwa niepubliczne punkty przedszkolne: „Poziomka” w Grabicy oraz „Akademia Maluszka” w Brzozie oraz 4 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych: Szkole Podstawowej im. J. Porazińskiej w Boryszowie, Szkole Podstawowej im. A. Mickiewicza w Brzozie, Szkole Podstawowej im. W. Witosa w Szydłowie oraz Szkole Podstawowej im. H. Sienkiewicza w Woli Kamockiej.

W 2021 roku ogółem do oddziałów i punktów przedszkolnych uczęszczało 6 dzieci w wieku do 3 lat, 37 dzieci w wieku 4 lat, 52 dzieci pięcioletnich i 58 sześciolatków.¹

Jak zostało wspomniane powyżej w trakcie budowy jest samorządowy żłobek i przedszkole w Grabicy.

Nadrzędnym celem wychowania przedszkolnego jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka. Zadania w tym zakresie są realizowane w codziennej pracy placówek przez ich dyrektorów i nauczycieli we współpracy z rodzicami, opartej na wzajemnym zaufaniu i dialogu.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy w porównaniu z 2017 rokiem zwiększył się o 11,30 pkt.% i wyniósł w 2021 roku 62,60%. Jest to wynik nadal jednak niższy o 26,90 pkt.% od średniej wartości dla województwa łódzkiego.

Tabela 5. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy Grabica i województwa łódzkiego w latach 2017-2021 [%]

Wyszczególnienie	Jednostka terytorialna	2017	2018	2019	2020	2021
dzieci w wieku 3 - 5 lat	gmina Grabica	51,30	55,80	63,90	58,30	62,60
	woj. łódzkie	85,10	86,80	88,40	85,90	89,50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Szkoły podstawowe

Na terenie gminy funkcjonują 4 szkoły podstawowe, które prowadzone są przez Gminę Grabica. Są to: Szkoła Podstawowa im. Janiny Porazińskiej w Boryszowie, Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Brzozie, Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Woli Kamockiej oraz Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Szydłowie.²

¹ Raport o stanie Gminy Grabica 2021

² <https://www.gminagrabica.pl/>

W 2021 roku do szkół podstawowych na terenie gminy Grabica uczęszczało 516 uczniów.³

Z analizy wyników egzaminu ósmoklasisty szkół na terenie gminy Grabica w latach 2020-2022 wynika, że w 2020 r. uczniowie uzyskali średnie wyniki niższe od wyników powiatowych i wojewódzkich. W 2021 r. oraz 2022 r. z języka polskiego uczniowie uzyskali wyższe średnie wyniki od wyników wojewódzkich, oraz powiatowych. Natomiast z języka angielskiego zarówno w 2021 r. jak i 2022 r. uczniowie uzyskali wynik niższy od wyników wojewódzkich, jednakże wyższe od wyników powiatowych. Z matematyki w 2021 r. uczniowie uzyskali średnie wyniki wyższe od wyników wojewódzkich i powiatowych, natomiast w 2022 r. z owego przedmiotu uczniowie uzyskali średni wynik niższy zarówno od średniego wyniku dla powiatu, jak i województwa.

Tabela 6. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty w [%] uzyskanych na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego w latach 2020-2022

Rok	Wyszczególnienie	Język polski	Matematyka	Język angielski
2020	Gmina Grabica	57,22	44,28	47,01
	Powiat piotrkowski	60,00	46,31	49,37
	Województwo łódzkie	57,97	46,93	53,72
2021	Gmina Grabica	61,53	50,79	64,12
	Powiat piotrkowski	57,35	46,99	59,08
	Województwo łódzkie	58,32	48,04	65,12
2022	Gmina Grabica	65,66	55,18	64,41
	Powiat piotrkowski	62,23	55,98	60,36
	Województwo łódzkie	58,46	57,57	66,00

Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/>

W poniższej tabeli przedstawiono współczynnik skolaryzacji tzn. stosunek osób uczących się w szkołach podstawowych do całej populacji osób będących w wieku przypisanym danemu poziomowi kształcenia w okresie 2017-2021.

Tabela 7. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jedn. Miary	2017	2018	2019	2020	2021
Szkoły podstawowe	%	92,21	90,79	90,14	88,81	87,76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

³ Raport o stanie gminy Grabica 2021

Na przestrzeni lat 2017-2021 współczynnik skolaryzacji dla szkół podstawowych kształtował się na poziomie poniżej 100,00%, co spowodowane jest tym, że część uczniów z obszaru gminy uczy się w placówkach oświatowych zlokalizowanych poza jej obszarem.

Szkoły ponadpodstawowe

Do publicznych szkół ponadpodstawowych na terenie gminy należy Zespół Szkół Ponadpodstawowych Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Władysława Stanisława Reymonta w Szydłowie. Na zespół szkół składa się Branżowa Szkoła I Stopnia, Technikum oraz Zaoczna Szkoła Policealna. Prowadzono są również kwalifikacyjne kursy zawodowe⁴

Mieszkańcy mają dosyć dobry na tle innych gmin dostęp do edukacji. Mogą korzystać zarówno z oferty przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych. W najbliższym czasie powstanie także żłobek i przedszkole samorządowe, co dopełni całości i zaspokoi potrzeby części mieszkańców w tym zakresie. Na przestrzeni lat wzrósł odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, co daje możliwość rodzicom tychże dzieci na rozwój zawodowy. Na terenie gminy notuje się także wysoki poziom skolaryzacji, co świadczy o tym, że uczniowie i ich rodzice chętnie wybierają szkoły zlokalizowane na tym terenie. Na przestrzeni ostatnich 3 lat wzrosły wyniki z egzaminów ósmoklasisty, co świadczy o poprawie jakości kształcenia i pojmowania wiedzy przez uczniów uczęszczających do szkół podstawowych zlokalizowanych na omawianym obszarze.

1.3 Kultura, sport i rekreacja

Korzystanie z dóbr i usług prowadzonych przez instytucje zajmujące się kulturą i sportem ma wpływ na jakość życia mieszkańców i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Placówki kultury i sportu, które znajdują się na terenie gminy, mają za zadanie prowadzić działalność upowszechniającą kulturę, sport i rekreację. Odbywa się to poprzez rozbudzenie zainteresowań kulturalnych mieszkańców, organizowanie imprez, zajęć kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, kształtowanie nawyków aktywnego uczestnictwa w powyższych działaniach oraz udostępnianie bazy na działalność sportowo-rekreacyjną.

Na terenie gminy Grabica zadania z zakresu popularyzacji kultury realizuje przede wszystkim Gminne Centrum Kultury w Grabicy, a także Gminna Biblioteka Publiczna w Grabicy wraz z filiami w Kamocinie oraz Krzepczowie.

Ponadto na terenie gminy działają pozarządowe organizacje i stowarzyszenia, których głównym zadaniem jest zaspokajanie kulturalnych i rekreacyjnych potrzeb mieszkańców oraz kreowanie kulturalnej tożsamości tego regionu.

⁴ <https://www.zspckuszydlow.pl/>

Instytucje kultury

Celem działalności Gminnego Centrum Kultury jest upowszechnianie, rozwijanie i zaspokajanie potrzeb społeczeństwa w zakresie kultury oraz edukacji, rekreacji, a także prowadzenie działalności informacyjnej w tych dziedzinach oraz promocja pozytywnego wizerunku Gminy. Ponadto celem ośrodka jest prowadzenie działalności polegającej na aktywizacji ludzi młodych oraz społeczności lokalnej. W centrum Kultury znajdują się m.in.: sala widowiskowa na ponad 160 miejsc, biblioteka, archiwum gminne, sala baletowa, pracownie muzyczne dla orkiestry i lokalnych zespołów, czy sala komputerowa.

Centrum Kultury organizuje szereg różnych imprez i wydarzeń kulturalnych, tym m.in. wydarzenia cykliczne, tj.: ferie zimowe, warsztaty fotograficzne, warsztaty muzyczne, dzień babci i dziadka, wystawy fotograficzne, czy Turniej Szachowy.

Gminna Biblioteka Publiczna w Grabicy działa w celu rozwijania i zaspokajania potrzeb edukacyjnych, oświatowych, informacyjnych i kulturalnych społeczności gminy oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury.

Do podstawowych zadań Biblioteki należy:

- gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących gminy oraz zaspokajanie potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie wymiany międzybibliotecznej,
- rozwijanie i zaspokajanie potrzeb czytelniczych społeczeństwa, popularyzacja czytelnictwa oraz upowszechnianie dorobku kulturalnego i gospodarczego gminy,
- prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej na terenie gminy Grabica,
- doskonalenie form i metod obsługi użytkowników poprzez tworzenie i udostępnianie informatycznych baz danych katalogowych oraz organizowanie dostępu do biblioteki multimedialnej,
- edukacja kulturalna i wychowywanie poprzez organizowanie odczytów, spotkań autorskich, konkursów, wystaw książek, plakatów, wieczorów autorskich.⁵

Gminna Biblioteka Publiczna organizuje m.in.: konkursy czytelnicze, warsztaty literackie, kiermasze książek, lekcje biblioteczne oraz spotkania autorskie. Corocznie w okresie ferii zimowych oraz letnich organizuje zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży.

⁵ <http://grabica.biuletyn.net/>

W Centrum Kultury działają m.in.: Grupa Folklorystyczna Choberki, Młodzieżowa Orkiestra Dęta Gminy Grabica, Zespół Ludowy Grabiczanie, Galeria Kwadrat, czy rozrywkowy zespół wokalny Zgrani.⁶

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego księgozbiór biblioteki na przestrzeni lat 2017-2021 zwiększył się o 6,48%. Liczba czytelników zmniejszyła się o 13,19%, a liczba wypożyczonych przez nich na zewnątrz woluminów o 14,94%. Obrazuje to postępujący spadek zainteresowania czytelnictwem wśród mieszkańców gminy.

Tabela 8. Księgozbiór oraz liczba czytelników biblioteki na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021
Księgozbiór	wol.	27 822	28 929	29 052	28 174	29 626
Czytelnicy w ciągu roku	osoba	455	431	420	372	395
Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	5 850	5 649	5 066	5 128	4 976

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Ważną funkcję kulturalną pełnią również jednostki oświatowe oraz świetlice wiejskie, które są uzupełniającym miejscem spotkań mieszkańców oraz życia kulturalnego na obszarze gminy. Zapewniają dodatkowy dostęp do źródeł wiedzy oraz tworzą środowisko alternatywnego spędzania czasu przez dzieci, młodzież i dorosłych, spełniając w ten sposób swoje zadania statutowe. Obiekty te stanowią miejsce, gdzie tworzą się koła i grupy zainteresowań zrzeszające różne grupy wiekowe ludności lokalnej. W efekcie funkcjonowania szkół i świetlic wiejskich realizowana jest integracja mieszkańców.

Na terenie gminy działają również różnego rodzaju organizacje i stowarzyszenia pozarządowe, które także prowadzą działania z zakresu zaspokajania kulturalnych potrzeb mieszkańców oraz kreowania kulturalnej tożsamości tego regionu.

Reasumując na terenie gminy, prowadzone są różnorodne zajęcia, wydarzenia dla różnych grup wiekowych. Kluczową rolę w kształtowaniu oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej odgrywają jednostki organizacyjne Gminne Centrum Kultury oraz Biblioteka Publiczna, a ich działalność uzupełniają stowarzyszenia.

⁶ <https://www.facebook.com>

Turystyka, zabytki i dziedzictwo kulturowe

Gmina Grabica położona jest na Niece Łódzkiej. Występują tutaj walory przyrodnicze oraz kulturowe, do których należą rzeki, pomniki przyrody oraz obiekty zabytkowe i imprezy kulturalne o zasięgu lokalnym.

Znajduje się tu Centrum Sportowo – Rekreacyjne „PTAK” w Gutowie Małym, które w swojej ofercie ma zarówno ofertę gastronomiczną, jak i hotelową.

Na obszarze gminy znajdują się tereny rekreacyjne m.in. boiska oraz tereny zielone.⁷ Do najciekawszych zabytków na tym terenie należą natomiast m.in.:

- Drewniana kaplica p.w. św. Piotra, wystawiona w 1946r.,
- Park wiejski założony pod koniec XIX w. w Grabicy,
- Zespół dworsko - parkowy z XVIII-XIX stulecia w Dziwłach,
- Murowany, parterowy spichlerz napoleoński, wzniesiony około połowy XIX w. na planie prostokąta we wsi Dziwle,
- Neogotycka kaplica pod wezwaniem Świętego Jana Chrzciciela z 1938 r. w Dziwłach,
- Zespół podworski z XIX stulecia we wsi Rusociny,
- Zabytkowy zespół sakralny we wsi Krzepczów Stary,
- Zespół dworsko - parkowy w Szydłowie,
- Kościół p.w. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski w Woli Kamockiej,
- Młyn motorowy - murowany pochodzący z 1916 r. we wsi Kamocin,
- Kościół parafialny drewniany p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej we wsi Żeronie.⁸

Promocja gminy prowadzona jest głównie przez jej stronę internetową, na której znaleźć można więcej informacji nt. miejsc wartych odwiedzenia. Odbywa się także przez portal społecznościowy Gminnego Centrum Kultury, na którym znaleźć można fotogalerię z organizowanych działań kulturalnych.⁹

⁷ Program Rozwoju Gminy Grabica na lata 2015-2022

⁸ <https://www.gminagrabica.pl>

⁹ <https://www.gminagrabica.p> oraz <https://www.facebook.com>

Sport i rekreacja

Zadania z zakresu upowszechniania sportu na terenie gminy realizują przede wszystkim: placówki oświatowe, przy których znajduje się infrastruktura sportowa. Mieszkańcy mają dostęp do Centrum Sportu i Rekreacji „PTAK”, 5 sal gimnastycznych przy szkołach, 2 kompleksów sportowych w Boryszowie i Woli Kamockiej (boiska trawiaste i wielofunkcyjne z 60 m bieżnią), gminnego stadionu sportowego w Szydłowie – Kolonii. Na terenie gminy znajdują się miejsca rekreacji i wypoczynku, do których należą: plac zabaw i siłownia zewnętrzna w Grabicy, boisko sportowe w Polesiu, plac zabaw w Kamocinie, plac zabaw w Krzeczowie, boisko sportowe w Dziewulinach, plac zabaw w Woli Kamockiej, boisko sportowe i plac zabaw w Lutosławicach Rządowych, siłownia zewnętrzna, plac zabaw i boisko sportowe w Twardosławicach, plac zabaw w Grabicy przy łącznicy, plac zabaw w Kobyłkach, plac zabaw w Zaborowie, boisko sportowe w Dziwłach, boisko sportowe w Zaborowie.

Na terenie gminy popularyzacją sportu i aktywności fizycznej zajmują się kluby sportowe: Uczniowski Młodzieżowy Klub Sportowy „Grabka”, Młodzieżowy Ludowy Klub Sportowy „OLIMPIX” z siedzibą w Kamocinie.¹⁰

Reasumując występujące na terenie gminy walory turystyczne i rekreacyjne, sprzyjają aktywnemu i przyjemnemu wypoczynkowi. Jest to obszar cechujący się brakiem zgiełku, hałasu, gdzie panuje spokój. Dziedzictwo kulturowe stanowi również czynnik przyciągający odwiedzających. Wobec powyższego ważnym aspektem jest rozwój produktów i walorów turystycznych na terenie gminy.

1.4 Pomoc społeczna

Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie gminy Grabica jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy (GOPS). Ośrodek realizuje zadania administracji rządowej i samorządowej z zakresu pomocy społecznej.

Celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których samodzielnie nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstawaniu tych sytuacji.

Mieszkańcy mogą korzystać ze wsparcia GOPS w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej. Istotną funkcję sprawują pracownicy socjalni, którzy podejmując współpracę z rodziną, diagnozują ich sytuację oraz określają plan pomocy. Pracą socjalną w szczególności objęte są osoby i rodziny, które nie są w stanie przezwyciężyć trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne zasoby, uprawnienia i możliwości, a szczególnie rodziny niepełne, wielodzietne rodziny niezaradne życiowo. W celu określenia sposobu współdziałania

¹⁰ <https://www.gminagrabica.p> oraz <https://www.facebook.com>

w rozwiązywaniu problemów osób lub rodzin, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, pracownik socjalny może zawrzeć kontrakt socjalny, w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2021 na terenie gminy Grabica zmniejszyła się o 7,29%.

Tabela 9. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem	osoba	96	85	75	89	89

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na terenie gminy Grabica na przestrzeni lat 2017-2021 spadł o 0,1 p. proc. do poziomu 2,5%. Jest to wartość niższa o 0,9 p. proc. od średniej wartości dla powiatu piotrkowskiego oraz o 1,9 p. proc. od średniej wartości dla województwa łódzkiego, co jest pozytywnym aspektem. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Tabela 10. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Grabica	%	2,6	2,3	2,1	2,5	2,5
Powiat piotrkowski		3,6	3,4	3,0	3,7	3,4
Województwo łódzkie		4,9	4,5	4,1	4,8	4,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
 Ustawa o pomocy społecznej wymienia szereg powodów udzielania pomocy osobom i rodzinom w ramach pomocy społecznej, a te powody to: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa i wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w integracji cudzoziemców, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm, narkomania, zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe, klęski żywiołowe lub ekologiczne.

W wyniku postępującego procesu starzenia się społeczeństwa, wśród beneficjentów pomocy społecznej coraz częściej są osoby starsze, w tym o ograniczonej samodzielności, przewlekłe chore, niepełnosprawne. W obecnym stanie faktycznym i prawnym główny ciężar opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi spoczywa na ich rodzinach i bezpośrednio na gminie w postaci realizacji zadań własnych, dlatego jednym z kluczowych zadań spoczywającym na

Ośrodkiem Pomocy Społecznej staje się zapewnienie odpowiednich usług opiekuńczych dla mieszkańców gminy Grabica.

Pomoc społeczna jest udzielana osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Tabela poniżej przedstawia ilość rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2017-2021 na terenie gminy Grabica.

Tabela 11. Ilość oraz kwota świadczeń na rzecz rodziny na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	-	404	355	297	249	213
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – ogółem	os.	773	699	599	512	440
Kwota świadczeń rodzinnych	tys. zł	2 613	2 501	2 321	2 532	2 324
Kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	tys. zł	1 585	1 393	1 195	1 057	899

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
 W latach 2017-2021, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, odnotowano spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłek rodzinny na dzieci o 47,28%, a także mniejszą liczbę dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny o 43,08%. W podanym okresie łączna kwota świadczeń rodzinnych utrzymywała się na względnie stałym poziomie, natomiast kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) zmniejszyła się o 43,28%.

1.5 Opieka zdrowotna

Istotnym elementem infrastruktury społecznej jest system ochrony zdrowia. Jego poziom w sposób znaczący wiąże się z jakością wykonywanej pracy przez mieszkańców oraz wpływa na wydatki budżetu. Dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia zależy przede wszystkim od liczby instytucji świadczących usługi zdrowotne, ich rozmieszczenia oraz kosztów usług.

Za ochronę zdrowia mieszkańców na terenie gminy odpowiada Niepubliczny Ośrodek Zdrowia w Grabicy. Przychodnia rodzinna w ramach podpisanej umowy NFZ oferuje pacjentom bezpłatne świadczenia medyczne w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej: porad lekarzy rodzinnych, pediatri, wykonywania badań laboratoryjnych i profilaktycznych oraz szczepień ochronnych. Ponadto znajduje się tu Stacja Ratownictwa Medycznego i Ośrodek Rehabilitacji.

Liczba porad w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na przestrzeni lat 2017-2021 zanotowała spadek o 18,81%, natomiast w przypadku podstawowej opieki zdrowotnej o 17,65%.

Tabela 12. Opieka zdrowotna na terenie gminy Grabica w latach 2017 - 2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021
Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie	—	8 097	8 048	7 879	6 997	6 574
Podstawowa opieka zdrowotna - porady	—	7 760	7 778	7 648	6 834	6 390

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
Liczba aptek nie uległa zmianie na przestrzeni lat 2017-2021. Znajduje się tu Apteka Ogólnodostępna s.c.

Tabela 13. Liczba aptek i punktów aptecznych na terenie gminy Grabica w latach 2017 - 2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021
Apteki ogólnodostępne	ob.	1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
Reasumując, w związku z funkcjonowaniem ośrodka zdrowia, przychodni i apteki mieszkańcy mają dostęp do podstawowej opieki medycznej.

1.6 Aktywność społeczna

Na aktywność społeczną wpływa przede wszystkim kapitał społeczny, czyli zestaw nieformalnych wartości i norm etycznych wspólnych dla członków określonej grupy i umożliwiających im skuteczne współdziałanie. Pod względem ekonomicznym jakość kapitału społecznego oddziałuje na procesy wzrostu i rozwoju, dlatego świadoma kreacja kapitału społecznego jest właściwą strategią rozwojową, a sprawne zarządzanie charakteryzujące się wysoką jakością rządzenia, może stać się głównym czynnikiem kreacji tego kapitału.

O ile jakość rządzenia jest bezpośrednio powiązana z obowiązującymi przepisami prawa, tak jakość kapitału społecznego wynika z uwarunkowań lokalnych i powinna opierać się na budowaniu zaufania do instytucji publicznych, które funkcjonują na rzecz miejscowej społeczności.

Na kapitał społeczny składają się m.in. wiedza, normy etyczne i kulturowe, empatia, ale również zaangażowanie społeczne

Frekwencja wyborcza

Analizując frekwencję w wyborach na terenie gminy Grabica, zauważyć można wzrastającą świadomość i aktywność społeczną mieszkańców, którzy coraz liczniej w nich uczestniczą. W wyborach prezydenckich z lat 2015 i 2020 wzrost zainteresowania wyniósł w I turze o 19,21 p.p., a w II turze 15,46 p.p. W wyborach do sejmu i senatu frekwencja wzrosła o 12,75 p.p. Zainteresowanie wyborami do Parlamentu Europejskiego wzrosło o 32,07 p.p.

Największym zainteresowaniem cieszą się wybory prezydenckie, a najmniejszym wybory do Parlamentu Europejskiego. Analizując frekwencję w wyborach na terenie gminy Grabica oraz województwa łódzkiego zauważyć można wzrastającą świadomość i aktywność społeczną mieszkańców, którzy coraz liczniej w nich uczestniczą. Zainteresowanie mieszkańców na terenie gminy wyborami prezydenckimi jest spójne z tendencją wojewódzką. Zarówno na terenie gminy, jak i województwa mieszkańcy najliczniej uczęszczają w wyborach prezydenckich.

Tabela 14. Frekwencja wyborcza na terenie gminy Grabica oraz województwa łódzkiego w latach 2014-2020

Wybory	Lata	
	2015	2020
Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej		
Gmina Grabica		
I tura	46,68%	65,89%
II tura	56,40%	71,86%
Województwo łódzkie		
I tura	49,72%	65,65%
II tura	56,98%	69,68%
Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej		
Gmina Grabica		
Sejm	46,53%	59,28%
Senat	46,53%	59,28%
Województwo łódzkie		
Sejm	51,63%	63,51%
Senat	51,62%	63,51%
Wybory do Parlamentu Europejskiego		
Frekwencja ogółem na terenie gminy Grabica	14,85%	46,92%
Frekwencja ogółem na terenie województwa łódzkiego	16,53%	41,45%
Wybory Samorządowe		
Frekwencja ogółem na terenie gminy Grabica	56,79%	53,21%
Frekwencja ogółem na terenie województwa łódzkiego	48,03%	49,31%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej, <https://pkw.gov.pl/>

Organizacje pozarządowe

Co roku na terenie gminy uchwalany jest Program współpracy Gminy Grabica z organizacjami pozarządowymi oraz z innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, o których mowa w art. 3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Celem głównym programu jest kształtowanie lokalnego społeczeństwa obywatelskiego i wspomaganie rozwoju społeczności lokalnych.

Cele szczegółowe programu obejmują:

- organizowanie i wspieranie działań społecznych i inicjatyw obywatelskich na rzecz Gminy i rozwoju więzi lokalnych,
- promowanie postaw obywatelskich i prospołecznych,
- ugruntowanie pozycji organizacji pozarządowych i podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy oraz zapewnienie tym organizacjom równych szans, w realizacji zadań publicznych przez powierzanie i wspieranie coraz większej ilości zadań z jednoczesnym zapewnieniem odpowiednich środków na ich realizację,
- zwiększenie wpływu sektora obywatelskiego na kreowanie polityki społecznej w gminie, poprzez udział w konsultacjach zainteresowanych podmiotów przy tworzeniu programu współpracy,
- integracja podmiotów polityki lokalnej obejmującej swym zakresem sferę zadań publicznych wymienionych w art. 4 ustawy,
- uzupełnienie działań Gminy Grabica w zakresie nieobejmowanym przez struktury samorządowej,
- otwarcie na innowacyjność, konkurencyjność poprzez umożliwienie organizacjom pozarządowym i podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy, indywidualne wystąpienie z ofertą realizacji konkretnych zadań publicznych, które obecnie prowadzone są przez samorząd,
- intensyfikacja działań na rzecz dzieci i młodzieży,
- skuteczne i oszczędne wykonywanie zadań publicznych.

Współpraca Gminy Grabica z organizacjami pozarządowymi może mieć charakter finansowy i pozafinansowy. Współpraca realizowana jest przy poszanowaniu zasad: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.

Do zadań priorytetowych oraz zakresu przedmiotowego, które realizowane są na terenie Gminy Grabica, należą:

- szkolenie dzieci, młodzieży i dorosłych w dziedzinach sportowych, przez uczniowskie kluby sportowe i stowarzyszenia kultury fizycznej mające na celu przygotowanie zawodników do rywalizacji w zakresie różnorodnych dyscyplin sportowych,
- przygotowanie i uczestnictwo w imprezach i zawodach sportowych o zasięgu lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim, dzieci, młodzieży i dorosłych,
- popularyzowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, poprzez tworzenie warunków do uprawiania masowej kultury fizycznej i sportu,

- organizacja i współorganizacja imprez sportowych, zawodów, turniejów sportowych, obozów sportowych,
- organizacja zajęć sportowych wspierających i upowszechniających kulturę fizyczną,
- współorganizowanie szkoleń dla liderów i członków organizacji pozarządowych i wolontariuszy,
- propagowanie aktywnych form turystyki,
- organizacja rajdów rowowych i pieszych, spływów kajakowych,
- upowszechnianie i rozwój kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego poprzez wspieranie, organizację i współorganizację imprez kulturalnych, edukacyjnych oraz wszelkich innych służących integracji, propagowaniu kultury ludowej, rękodzieła artystycznego, obrzędów i tradycji ludowych,
- wytwarzanie produktów lokalnych, regionalnych i tradycyjnych,
- kultywowanie regionalnych tradycji kulinarnych.

Na terenie gminy funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i fundacji. Należą do nich między innymi: Boryszowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Pomocy Rodzinie "PROMYK NADZIEI", Fundacja inicjatyw społecznych, Stowarzyszenie Aktywni Na Działanie, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Grabica „Nasza Ziemia Piotrowska – Grabica”, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Brzoza i Okolice oraz Szydłowskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Przyjazny Kąt”, Gminny Związek Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych w Grabicy.¹¹

Zgodnie z przedstawionymi w poniżej tabeli danymi GUS na terenie gminy Grabica zmalała liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych, natomiast na terenie województwa łódzkiego ich liczba nieznacznie wzrosła. Współpraca organizacji wzmacnia zaangażowania w sprawy wspólne mieszkańców.

Tabela 15. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne funkcjonujące na terenie gminy Grabica oraz województwa łódzkiego w sektorze prywatnym

Wyszczególnienie	jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana %
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne funkcjonujące na terenie gminy Grabica w sektorze prywatnym	-	33	33	33	33	32	▼3,03
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne funkcjonujące na terenie województwa łódzkiego w sektorze prywatnym	-	8 918	8 370	8 660	8 795	8 997	▲0,89

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

¹¹ <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl/>

Udział mieszkańców w wyborach, czy uczestnictwo i działalność w stowarzyszeniach o charakterze kulturalnym, ekologicznym i społecznym wpływa również na promocję regionu. Wsparcie aktywności społecznej wpływa pozytywnie na wzrost samoświadomości lokalnej mieszkańców oraz przyczynia się do budowania kapitału społecznego.

1.7 Bezpieczeństwo publiczne

Policja

Policja jest organem ścigania, który stoi na straży porządku i bezpieczeństwa. Jest to uzbrojona oraz umundurowana formacja służąca obywatelom, podlegająca ministrowi właściwemu ds. wewnętrznych. Jej głównym celem jest ochrona zdrowia i życia mieszkańców. Również władze gminy są zobowiązane zapewniać obywatelom bezpieczeństwo.

Za porządek publiczny na terenie gminy Grabica odpowiada Komenda Miejska Policji w Piotrkowie Trybunalskim. Na terenie gminy funkcjonuje Komisariat Policji, zlokalizowany w Grabicy, a dzielnicowi monitorują sytuację na tym terenie.

Prowadzone są tu również działania priorytetowe związane z problematyką spożywania alkoholu oraz zakłócaniem porządku publicznego. Dzielnicowy na terenie gminy współpracuje z władzami Gminy Grabica oraz mieszkańcami. Celem planów działania priorytetowego jest wyeliminowanie powyższych zagrożeń w rejonach służbowych.

Do zadań realizowanych przez funkcjonariuszy policji, należy również reagowanie na przypadki zakłócania szeroko rozumianego porządku publicznego.

Straż pożarna

Walkę z pożarami, klęskami żywiołowymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami, a także działania w zakresie ratownictwa specjalistycznego prowadzą jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Na terenie gminy Grabica działa 19 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych. Są to:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Boryszowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Brzozie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Cisowej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Dziewulinach,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Grabicy,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kamocinie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kobyłkach,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Krzepczowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Lubanowie,

- Ochotnicza Straż Pożarna w Lutosławicach Rządowych,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Majkowie Małym,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Majkowie Średnim,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ostrowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Papieżach,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Polesiu,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Rusocinach,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Szydłowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zaborowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Żeroniach.

W razie wystąpienia klęski żywiołowej lub innych wydarzeń zagrażających bezpieczeństwu publicznemu powołany zostaje sztab kryzysowy, który podejmuje odpowiednie działania planistyczne i organizacyjne w zakresie zarządzania kryzysowego oraz obrony cywilnej.

Na system syren alarmowych składają się syreny alarmowe zlokalizowane w remizach jednostek OSP.

Ponadto obszar gminy stanowią grunty rolne, zabudowane, lasy oraz nieużytki, w związku z tym jednostki uczestniczą w akcjach gaśniczych pożarów lasów, nieużytków oraz zabudowań gospodarczych, w akcjach przy wypadkach komunikacyjnych, usuwają szkody po silnych wiatrach i nawałnych deszczach.

W 2021 r. miało miejsce łącznie 10 pożarów. Od 2018 r. liczba pożarów na terenie gminy zmalała o 44,44%. Największy udział w pożarach ogółem miały pożary małe, które w 2021 r. stanowiły 90,00% wszystkich pożarów. W 2021 r. wystąpiło 81 miejscowych zagrożeń, z czego 97,53% stanowiły zagrożenia małe. Szczegółowy wykaz działań ratowniczych jednostek ochrony przeciwpożarowej na terenie gminy w latach 2018-2021 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 16. Działania ratownicze jednostek ochrony przeciwpożarowej na terenie gminy Grabica w latach 2018-2021

Wyszczególnienie		2018	2019	2020	2021
Požary					
Požary ogółem		18	17	35	10
w tym:	Małe	16	15	30	9
	Średnie	2	2	4	0
	Duże	0	0	1	1
Miejscowe zagrożenia					
Miejscowe zagrożenia ogółem		58	73	64	81
w tym:	Lokalne	7	6	3	2

Wyszczególnienie		2018	2019	2020	2021
	Małe	48	62	61	79
	Średnie	3	5	0	0
Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia					
	silne wiatry	5	22	21	24
	opady deszczu	0	3	0	0
	w komunikacji	15	20	18	13
	medyczne	10	8	8	12
	Alarmy fałszywe	4	5	2	3
	Alarmy fałszywe w dobrej wierze	0	2	1	1
	Alarmy fałszywe - z instalacji wykrywania	2	3	1	2
	Alarmy fałszywe - złośliwe	2	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
Zgodnie z danymi GUS sytuacja na terenie gminy Grabica w zakresie zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej, pożarów oraz miejscowych zagrożeń nie wyróżniała się na tle powiatu, czy województwa.

Tabela 17. Zdarzenia według rodzaju przypadające na 1 000 ludności na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego oraz województwa łódzkiego w latach 2018-2021

Wyszczególnienie		2018	2019	2020	2021
Zdarzenia wymagające udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1000 ludności					
	Gmina Grabica	13	16	17	16
	Powiat piotrkowski	15	16	16	21
	Województwo łódzkie	14	14	15	18
Pożary przypadające na 1000 ludności					
	Gmina Grabica	3	3	6	2
	Powiat piotrkowski	3	6	4	3
	Województwo łódzkie	3	4	3	3
Miejscowe zagrożenia na 1000 ludności					
	Gmina Grabica	10	12	11	13
	Powiat piotrkowski	11	10	11	17
	Województwo łódzkie	10	9	11	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
Strażacy z jednostek OSP na terenie gminy stale podnoszą swoje kwalifikacje, uczestnicząc w licznych szkoleniach, kursach i ćwiczeniach, celem doskonalenia swojego działania w nagłych wypadkach.

Do poprawy bezpieczeństwa na terenie gminy przyczyniają się działania Gminy w zakresie utrzymania finansowego funkcjonowania Ochotniczych Straży Pożarnych. Dzięki inwestycjom w sprzęt OSP ma możliwość lepszego reagowania i udzielania pomocy.

Reasumując, w zakresie bezpieczeństwa, zidentyfikowane problemy nie odbiegają znacząco od tych, które występują w podobnych gminach. Ma to wpływ na odbieranie obszaru gminy w opinii publicznej wśród mieszkańców, jako miejsca spokojnego.

2. Sfera gospodarcza

W ramach diagnozy sytuacji gospodarczej analizie poddano liczbę i strukturę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych oraz lokalny rynek pracy, w tym liczbę pracujących i bezrobotnych.

2.1 Podmioty gospodarcze i lokalny rynek

Gmina Grabica ma charakter rolniczy. Głównym miejscem pracy i źródłem utrzymania dla większości mieszkańców jest praca w gospodarstwach rolnych oraz w zakładach usługowo-handlowych na terenie powiatu piotrkowskiego.

W południowej części Gminy prowadzona jest profesjonalna produkcja sałaty oraz rzodkiewki.

Ponadto w Woli Bykowskiej znajduje się magazyn, którego właścicielem jest P3 Logistic Parks, jedno z większych centrów logistycznych w kraju. Centrum logistyczne, usytuowane jest w miejscu dogodnym nie tylko dla firm z Polski, ale również z całej Europy Środkowo-Wschodniej.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy Grabica w roku 2021 zarejestrowanych było 567 podmiotów gospodarczych. Ich liczba w latach 2017-2021 zwiększyła się o 77 działalności (tj. 15,71%).

Tabela 18. Podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem	490	502	528	540	567

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
 W sektorze prywatnym można zaobserwować przodowanie jednej sekcji nad innymi. Jest to sekcja G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) – 192 podmioty. Natomiast największa liczba podmiotów w sektorze publicznym na terenie gminy Grabica w 2021 roku znajdowała się w sekcji P (edukacja) – 13 podmiotów. Ogółem największy wzrost w latach 2017-2021 odnotowała sekcja G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle). Liczba podmiotów w tej sekcji zwiększyła się o 26 tj. o 15,66%.

Według klas wielkości na terenie gminy Grabica w 2021 r. dominowały mikroprzedsiębiorstwa, tj. podmioty zatrudniające poniżej 10 pracowników. W tym czasie zarejestrowanych było 550 podmiotów, które stanowiły 97,00% wszystkich podmiotów gospodarczych. Udział małych przedsiębiorstw (zatrudniających od 10 do 49 osób) wyniósł 3,00% wszystkich podmiotów. Na terenie gminy nie funkcjonują średnie przedsiębiorstwa (zatrudniające od 50 – 249 osób).

Tabela 19. Liczba podmiotów na terenie gminy Grabica wg klas wielkości w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana (2017-2021)	Udział % w 2021
Mikroprzedsiębiorstwa (poniżej 9 osób)	469	484	513	523	550	+81 (17,27%) ▲	97,00%
Małe przedsiębiorstwa (10-49 osób)	21	18	15	17	17	-4 (19,05%) ▼	3,00%
Razem	490	502	528	540	567	+77 (15,71%) ▲	100,00%

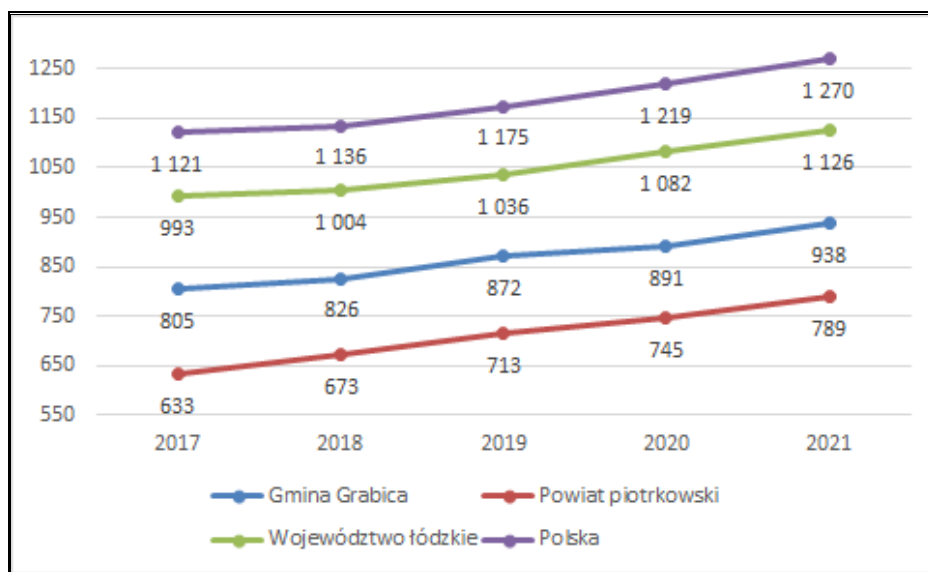
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tysięcy mieszkańców w gminie Grabica w latach 2017-2021 przedstawia tendencję rosnącą. Wskaźnik ten wzrósł z 788 w roku 2017 do 938 w 2021 r., tj. wzrost o 16,52%. Warto zwrócić uwagę, że w każdym z analizowanych lat wskaźnik był wyższy od wskaźnika dla powiatu piotrkowskiego.

Tabela 20. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie Grabica, powiecie piotrkowskim, województwie łódzkim oraz w Polsce w latach 2017- 2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Grabica	805	826	872	891	938
Powiat piotrkowski	633	673	713	745	789
Województwo łódzkie	993	1 004	1 036	1 082	1 126
Polska	1 121	1 136	1 175	1 219	1 270

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Wykres 5. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tysięcy mieszkańców na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego, województwa łódzkiego i Polski w latach 2017-2021

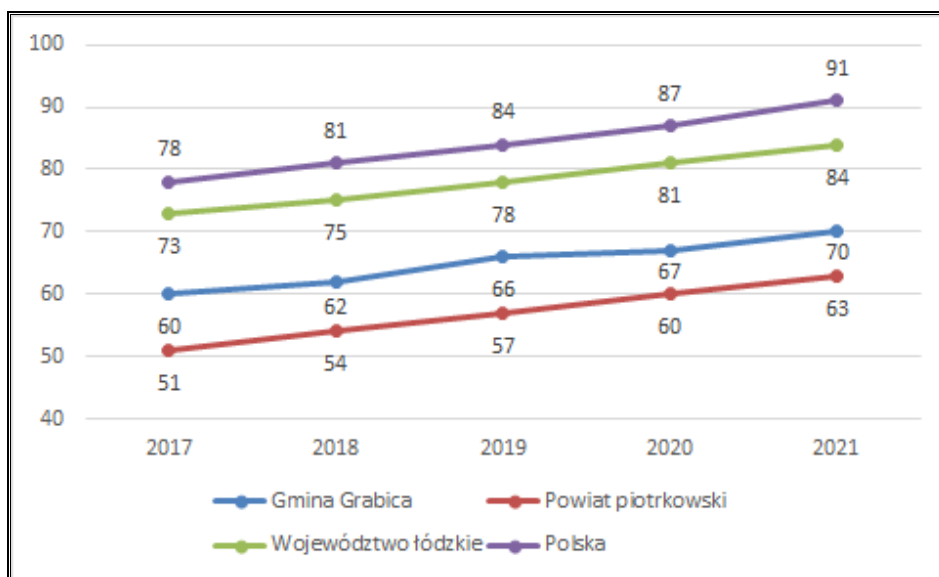
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 mieszkańców w gminie Grabica w 2021 r., w porównaniu do stanu z 2017 r., zanotowała wzrost o 16,67%. Wskaźnik dla gminy Grabica w tym okresie (2017-2021) również był wyższy niż dla powiatu, jednakże niższy od województwa łódzkiego i kraju. Dynamika wzrostu była zbieżna z tendencją ogólnokrajową.

Tabela 21. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego, województwa łódzkiego i Polski w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Grabica	60	62	66	67	70
Powiat piotrkowski	51	54	57	60	63
Województwo łódzkie	73	75	78	81	84
Polska	78	81	84	87	91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Wykres 6. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego, województwa łódzkiego i Polski w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
Małe i mikro przedsiębiorstwa, które dominują na rynku, prowadzą działalność głównie w branżach takich, jak: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle oraz budownictwo.¹² W tabeli poniżej przedstawiono wpływy do budżetu gminy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) oraz od osób fizycznych (PIT). W ciągu lat 2017-2021 zanotowały one wzrost.

Tabela 22. Wpływy do budżetu Gminy Grabica z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) na przestrzeni lat 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Wpływy do budżetu Gminy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT)	6 955,11	72 030,22	140 512,10	7 639,26	1 131 597,34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania Budżetu Gminy Grabica za lata 2017-2021

Tabela 23. Wpływy do budżetu gminy Grabica z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) na przestrzeni lat 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Wpływy do budżetu gminy tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT)	2 987 098,00	3 323 073,00	3 804 107,00	3 708 259,00	4 205 861,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania Budżetu Gminy Grabica za lata 2017-2021
Przyciągnięcie przedsiębiorstw i zachęcenie ich do prowadzenia działalności gospodarczej znajduje odzwierciedlenie we wzroście dochodów własnych gminy przez zwiększenie jej

¹² <https://www.polskawliczbach.pl>

wpływów z podatku od nieruchomości, udziałów CIT i PIT, ale również może przyczynić się do powstania nowych miejsc pracy i zmniejszenia się liczby osób bezrobotnych.

Reasumując, Gmina Grabica oprócz gminy rozwijającej się rolniczo jest również ośrodkiem, w którym zlokalizowane jest jedno z największych centrum magazynowo - dystrybucyjnych. Daje to możliwość zatrudnienia. Brak jest jednak gminnych terenów inwestycyjnych, które mogłyby stanowić dla Gminy korzyść finansową.

2.2 Rynek pracy

Na terenie gminy Grabica najwięcej aktywnych zawodowo mieszkańców gminy pracuje w sektorze rolniczym, następnie w przemyśle i budownictwie, sektorze usługowym oraz finansowym.¹³

Stan i zmiany zachodzące na rynku pracy mają wpływ na bezrobocie. Niepokojącym zjawiskiem jest dziedziczenie bezrobocia. Związek przyczynowo – skutkowy wyjaśnia, że w większości bezrobotni rodzice nie potrafią zapewnić swoim dzieciom odpowiedniego wykształcenia. Ponadto sami będąc w sytuacji niekorzystnej egzystencjonalnie, często nieświadomie przekazują złe wzorce. W ten sposób upowszechnia się bierność, która prowadzi do trwałego braku zatrudnienia. W roku 2021 na terenie gminy zarejestrowanych było 89 bezrobotnych, z czego większość, tj. 51,69% stanowiły kobiety.

Tabela 24. Bezrobotni zarejestrowani z terenu gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem	96	85	75	89	89
mężczyźni	43	33	36	45	43
kobiety	53	52	39	44	46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
 W 2021 r. wśród bezrobotnych dominowały osoby długotrwale bezrobotne. W czasie analizowanych lat ich liczba zmalała jednak o 16,67%. Aktywizacja osób trwale pozostających bez pracy należy do procesów trudnych. Skutki społeczne i gospodarcze bezrobocia długotrwałego w dłuższej perspektywie są odczuwalne dla budżetu Gminy, poprzez m.in.: spadek dochodów rodzin, konieczność utrzymania bezrobotnych, rozszerzanie się ubóstwa, utratą kwalifikacji zawodowych oraz wykluczenie społeczne. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

¹³ <http://polskawliczbach.pl>

Tabela 25. Liczba bezrobotnych z podziałem na grupy - stan na koniec grudnia danego roku

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
do 25. roku życia	20	18	14	15	12
do 30. roku życia	33	30	24	29	25
powyżej 50. roku życia	21	14	17	21	27
długotrwale bezrobotni	54	41	32	43	45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

W 2021 r. udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 2,5%. Udział bezrobotnych mężczyzn w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci wynosił 2,2%, a udział bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci wynosił 2,9%.

W latach 2017-2021 stopa bezrobocia na terenie gminy Grabica była niższa niż na terenie powiatu piotrkowskiego, czy województwa. Na przestrzeni analizowanych lat poziom stopy bezrobocia spadł o 0,1%. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 26. Stopa bezrobocia na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego w latach 2017-2021

Wyszczególnienie		2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Grabica	%	2,6	2,3	2,1	2,5	2,5
powiat piotrkowski	%	3,6	3,4	3,0	3,7	3,4
Województwo łódzkie	%	4,9	4,5	4,1	4,8	4,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Na poprawę sytuacji na rynku pracy na terenie gminy Grabica może mieć wpływ prowadzenie działań związanych z aktywizacją gospodarczą mieszkańców, wspieranie lokalnej gospodarki oraz współpraca z przedsiębiorcami.

3. Sfera przestrzenna

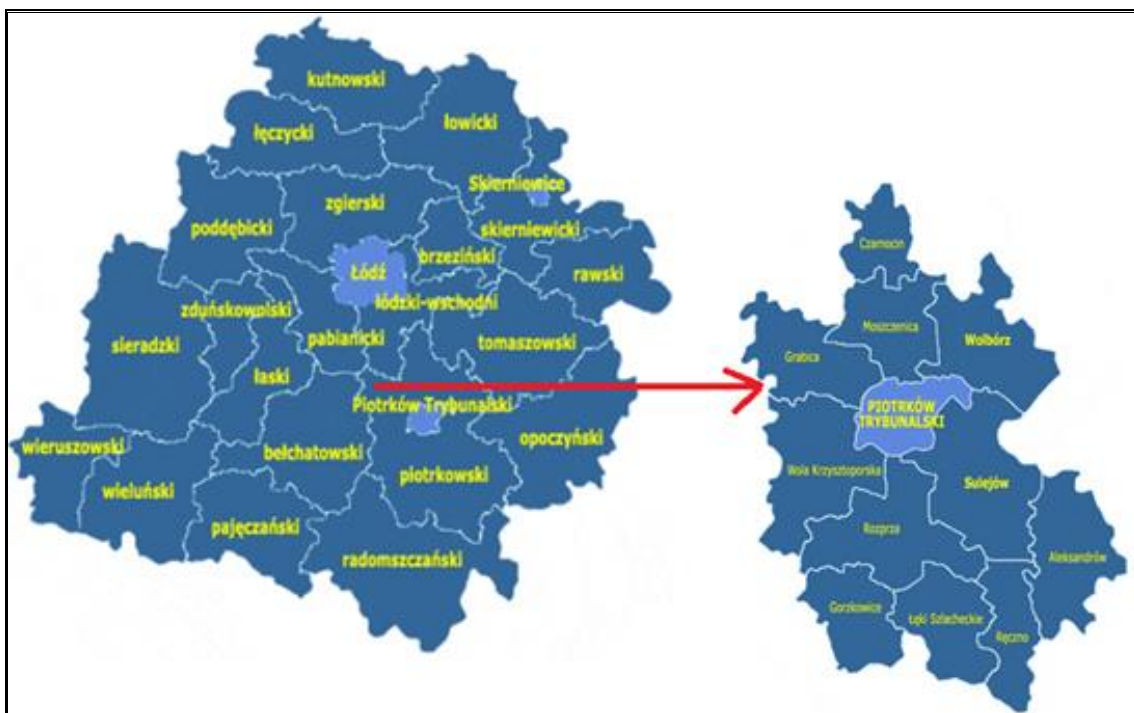
W zakresie sytuacji przestrzennej przeanalizowano m.in. strukturę zagospodarowania gruntów, walory przyrodnicze, jakość powietrza, dostęp do infrastruktury komunikacyjnej, zasób mieszkaniowy, zaopatrzenie w energię elektryczną, ciepło i gaz, a także system wodno-kanalizacyjny i gospodarkę odpadami.

3.1 Przestrzeń i środowisko

Gmina Grabica jest gminą wiejską położoną w centralnej części województwa łódzkiego, w powiecie piotrkowskim. W granicach administracyjnych Gminy znajduje się 30 sołectw: Boryszów, Brzoza, Cisowa, Dziewuliny, Grabica, Gutów, Kafar, Kamocin, Kamocinek, Kobyłki, Krzepczów, Lubanów, Lubonia, Lutosławice Rządowe, Majdany, Majków Folwark, Majków

Mały, Majków Średni, Olendry, Ostrów, Papieże, Polesie, Rusociny, Szydłów, Szydłów – Kolonia, Twardosławice, Zaborów, Żądło, Żeronie oraz Żychlin.

Rysunek 1. Położenie gminy Grabica na tle województwa łódzkiego i powiatu piotrkowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://gminy.pl/>

Gmina sąsiaduje z:

- gminą wiejską Dłutów, powiat pabianicki, województwo łódzkie,
- gminą wiejską Drużbice, powiat bełchatowski, województwo łódzkie,
- gminą wiejską Wola Krzysztoporska, powiat piotrkowski, województwo łódzkie,
- gminą wiejską Moszczenica, powiat piotrkowski, województwo łódzkie,
- gminą miejsko-wiejską Tuszyn, powiat łódzki wschodni, województwo łódzkie,
- z miastem Piotrków Trybunalski, powiat piotrkowski, województwo łódzkie.

Pod względem powierzchni zajmuje obszar 128 km². Przeważają użytki rolne, a wśród nich grunty rolne. Duży udział w powierzchni gminy zajmują lasy i grunty leśne. Pozostały obszar stanowią grunty zabudowane i zurbanizowane, wody, nieużytki oraz tereny różne.

Walory przyrodnicze

Walorami przyrodniczymi nazywamy wszystkie te elementy i zasoby środowiskowe, ukształtowane bez wpływu i ingerencji człowieka, które mogą stać się celem ruchu turystycznego. Są one jednymi z najważniejszych aspektów branych pod uwagę przy opisywaniu atrakcyjności danego regionu. Mają wpływ nie tylko na turystykę obszaru,

ale również na sferę gospodarczą i ekonomiczną. Walory przyrodnicze można sklasyfikować według następującego podziału:

- udział powierzchni terenów zielonych i lasów,
- udział powierzchni terenów będących pod ochroną,
- powierzchnia wód powierzchniowych,
- ukształtowanie powierzchni,
- stan środowiska przyrodniczego.

Największym zagrożeniem dla walorów przyrodniczych jest niewątpliwie człowiek i związana z nim jego aktywność, w tym należy uwzględnić zanieczyszczenie środowiska, urbanizację, a także turystykę.

Flora i Fauna

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych wg danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2021 r. wynosiła 1 261,66 ha. Lesistość (wskaźnik pokrycia lasem określonej powierzchni) obszaru gminy wyniosła 9,80%, co jest wartością znacznie niższą od średniej wartości dla województwa łódzkiego (21,40%) i kraju (29,60%).

Tabela 27. Lasy i grunty leśne na terenie gminy Grabica

Wyszczególnienie	Jednostka	2021
Powierzchnia gruntów leśnych		
Ogółem	ha	1 261,66
Lesistość w %	%	9,80
Grunty leśne publiczne ogółem	ha	433,66
Grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	420,95
Grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	417,62
Grunty leśne prywatne	ha	828,00
Powierzchnia lasów		
Lasy ogółem	ha	1 251,25
Lasy publiczne ogółem	ha	423,25
Lasy publiczne Skarbu Państwa	ha	410,54
Lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	407,21
Lasy publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP	ha	0,33
Lasy publiczne gminne	ha	12,71
Lasy prywatne ogółem	ha	828,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Szata roślinna na terenie gminy jest zróżnicowana, co wiąże się z m.in. z występowaniem blisko siebie terenów rolnych i leśnych. Największe kompleksy leśne zlokalizowane są w zachodniej i północnej części gminy.

Świat roślin na terenie gminy tworzą:

- roślinność pól uprawnych wraz z zielenią śródpolną,
- roślinność zbiorowisk łąkowych,
- kompleksy leśne,
- zespoły zieleni urządzonej,
- roślina zasiedlająca podłoża zmienione przez człowieka.

Dość licznie na terenie gminy występują takie gatunki drzew jak: buk zwyczajny, grab pospolity, dąb szypułkowy, lipa szerokolistna i klon zwyczajny, natomiast wśród roślin zielnych należy wymienić: turzyce palczastą, zawilec gajowy i szczyr trwały. Świat roślin uzupełniają: borówka czarna, siódmaczek leśny, skrzyp błotny, turzyca bagienna, kilka gatunków mchów, czy gwiazdnica długolistna. Świat zwierząt tworzą m.in.:

- ssaki (zając szarak, kuna leśna, sarna, dzik),
- ptaki (sójka, dzwonec, świergotek łąkowy i drzewny, słowik rdzawy, kąskawa, kulczyk i dzięcioł polny),
- owady.¹⁴

Formy ochrony przyrody

Formami ochrony przyrody w Polsce, w myśl ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Zgodnie z danymi w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody na terenie gminy znajdują się pomniki przyrody.

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2022 r. poz. 916 ze zm.) **pomnikami przyrody** są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków

¹⁴ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica

rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Na terenie gminy znajdują się 4 pomniki przyrody. Są to drzewa następujących gatunków: kasztanowiec biały, jesion wyniosły, wiąz szypułkowy, lipa drobnolistna, buk pospolity, dąb szypułkowy, olsza czarna oraz topola czarna.

Wody powierzchniowe

Gmina Grabica pod względem hydrograficznym należy do regionu wodnego Środkowej Wisły, wchodzącego w skład obszaru dorzecza Wisły oraz regionu wodnego Warty, wchodzącego w skład obszaru dorzecza Odry.

Zgodnie z wykazem JCWP obowiązującym w latach 2016-2021, gmina leży na obszarze 3 zlewni jcwp¹⁵:

- RW2000172545289 Strawa,
- RW200017254649 Moszczanka,
- RW600016182854 Grabia do Dłutówki.

W związku z opracowaniem II aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy poniżej przedstawiono jednolite części wód powierzchniowych, które obecnie wg nowego podziału znajdują się na terenie gminy:

- RW200010254534829 Rakówka,
- RW20001025453489 Strawa,
- RW600010182853 Grabia do Dłutówki,
- RW200010254649 Moszczanka Właściwa.

W latach 2016-2021 monitoringiem zostały objęte wszystkie jcwp znajdujące się na terenie gminy. Wykonana ocena stanu wód wykazała, że ww. jcwp odznaczają się złym stanem wód.

Wszystkie JCWP charakteryzuje zły stan wód i są one zagrożone nieosiągnięciem dobrego stanu i posiada odstępstwa czasowe w trybie art. 4 ust.4 jak i art. 4 ust.5 RDW polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celu środowiskowego.

Według map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego dostępnych na stronie internetowej Geoportal na terenie gminy Grabica nie występuje obszar szczególnego zagrożenia powodzią od rzek.

¹⁵ Zlewnia danej jcwp to obszar obejmujący główną jednolitą część wód powierzchniowych wraz z jej dopływami znajdujący się na znacznie większej powierzchni niż wiodąca jcwp

Wody Podziemne

Zgodnie z definicją zawartą w Ramowej Dyrektywie Wodnej (2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r., jednolite części wód podziemnych (JCWPd) obejmują wody podziemne, które występują w warstwach wodonośnych o porowatości i przepuszczalności, umożliwiających pobór znaczący w zaopatrzeniu ludności w wodę lub przepływ o natężeniu znaczącym dla kształtowania pożądanego stanu wód powierzchniowych i ekosystemów lądowych.

Według podziału Polski na 172 JCWPd, teren gminy leży na obszarze dwóch jednolitych częściach wód podziemnych nr 84 (PLGW200084) oraz 83 (PLGW600083).

Kompleksowa ocena stanu (chemicznego i ilościowego) JCWPd badanych w ramach monitoringu diagnostycznego w roku 2019, wykonana przez PIG-PIB, wykazała stan ogólny dobry JCWPd nr 84 oraz ogólny słaby stan JCWPd nr 83.

Jednolita część wód podziemnych PLGW600083 jest w dobrym stanie chemicznym ale słabym stanie ilościowym w związku z tym jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celu środowiskowego w zakresie stanu ilościowego i posiada odstępstwo w trybie art. 4 ust. 5 RDW z uwagi na mniej rygorystyczny cel.

Jednolita część wód podziemnych PLGW600084 jest w dobrym stanie chemicznym oraz dobrym stanie ilościowym w związku z tym nie jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celu środowiskowego.

Obszar gminy Grabica leży w obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 401 Niecka Łódzka. Jest to zbiornik o powierzchni 1 759,20 km² i szacunkowych zasobach dyspozycyjnych wynoszących 97 200 m³/d. Proponowany obszar ochronny wynosi 269,94 km². Zbiornik położony jest na głębokości od 120 m n.p.m. do 190 m n.p.m. Dolnokredowy poziom zbiornikowy ma duże znaczenie jako dodatkowe źródło dla zaopatrzenia ludności w wodę. Jakość wód poziomu zbiornikowego w rejonach ujęć jest ogólnie dobra i z reguły lepsza niż w poziomach wyżej leżących. W obrębie GZWP nr 401 dominuje wykorzystanie terenu na potrzeby rolnicze. Jego obszar charakteryzuje się zróżnicowanym stopniem uprzemysłowienia oraz zurbanizowania.

Geologia

Według podziału fizycznogeograficznego Polski, obszar gminy Grabica położony jest na terytorium trzech mezoregionów. Skrawek zachodniej części gminy należy do mezoregionu Wysoczyzna Łaska, centralną część gminy obejmuje Wysoczyzna Bełchatowska, a wschodnią część Równina Piotrkowska.

Tabela 28. Położenie gminy Grabica wg regionalizacji fizycznogeograficznej Polski

Gmina Grabica			
Megaregion	Pozaalpejska Europa Środkowa		
Prowincja	Niż Środkowoeuropejski		
Podprowincja	Niziny Środkowopolskie		
Makroregion	Nizina Południowowielkopolska	Wzniesienia Południowomazowieckie	
Mezoregion	Wysoczyzna Łaska	Wysoczyzna Bełchatowska	Równina Piotrkowska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://geologia.pgi.gov.pl>

Głównymi utworami przypowierzchniowymi występującymi w zachodniej części gminy są: piaski eoliczne, lokalnie w wydmach, piaski i żwiry sandrowe, gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe, piaski, żwiry i mułki rzeczne oraz piaski i mułki jeziorne. Natomiast w części wschodniej występują: piaski, żwiry i mułki rzeczne, gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe, piaski eoliczne, lokalnie w wydmach oraz piaski i żwiry sandrowe.¹⁶

Stan jakości powietrza

Województwo łódzkie zostało podzielone na strefy podlegające ocenie stanu powietrza. Zgodnie z przyjętym podziałem, gmina Grabica należy do strefy łódzkiej.

Poniżej zestawiono wyniki klasyfikacji poszczególnych zanieczyszczeń w powietrzu. Dla potrzeb badań substancje, których poziom stężeń ma zostać zmierzony, zostały podzielone na 2 grupy: ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin.

Substancje oceniane ze względu na ochronę zdrowia ludzi:

- dwutlenek siarki (SO₂),
- dwutlenek azotu (NO₂),
- tlenek węgla (CO),
- benzen (C₆H₆),
- ozon troposferyczny (O₃),
- pył zawieszony PM₁₀, oraz zawarte w tym pyłe metale ciężkie (ołów, arsen, kadm, nikiel i benzo(a)piren),
- pył PM_{2,5}.

Substancje oceniane ze względu na ochronę roślin:

- dwutlenek siarki (SO₂),
- tlenki azotu (NO_x),

¹⁶ <https://www.bdl.lasy.gov.pl>

— ozon (O₃).

W wyniku klasyfikacji, w zależności od analizy stężeń w danej strefie, można wydzielić następujące klasy stref:

1. Dla substancji, dla których określone są poziomy dopuszczalne lub docelowe:

- **klasa A** – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych,
- **klasa C** – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe.

Poziom dopuszczalny – oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony na podstawie wiedzy naukowej, w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie, lub środowisko jako całość, który powinien być osiągnięty w określonym terminie i po tym terminie nie powinien być przekraczany.

Poziom docelowy – oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie, lub środowisko jako całość, który ma być osiągnięty, tam gdzie to możliwe w określonym czasie.

2. Dla substancji, dla których określone są poziomy celu długoterminowego:

- **klasa D1** – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
- **klasa D2** – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 przekraczają poziom celu długoterminowego.

Poziom celu długoterminowego – oznacza poziom substancji w powietrzu, który należy osiągnąć w dłuższej perspektywie – z wyjątkiem przypadków, gdy nie jest to możliwe w drodze zastosowania proporcjonalnych środków – w celu zapewnienia skutecznej ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska.

3. Dla PM_{2,5}, dla którego określono poziom dopuszczalny dla fazy II:

- **klasa A1** – stężenia PM_{2,5} na terenie strefy nie przekraczają poziomu dopuszczalnego dla fazy II,
- **klasa C1** – stężenia PM_{2,5} przekraczają poziom dopuszczalny dla fazy II.

Poziom dopuszczalny faza II – poziom dopuszczalny określony dla fazy II jest to orientacyjna wartość dopuszczalna, która zostanie zweryfikowana przez Komisję Europejską w świetle dalszych informacji, w tym na temat skutków dla zdrowia i środowiska oraz wykonywalności technicznej. Od 1 stycznia 2020 r. poziom dopuszczalny dla fazy II do osiągnięcia to: 20 µg/m³.

Tabela 29. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń dla strefy łódzkiej, uzyskane w ocenie rocznej za rok 2021 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy													Symbol klasy wynikowej dla ozonu dla obszaru całej strefy
		Kryterium – poziom dopuszczalny							Kryterium – poziom docelowy						Kryterium - poziom celu długoterminowego
		SO ₂	NO ₂	PM10	PM2,5		Pb	C ₆ H ₆	CO	As	B(a)P	Cd	Ni	O ₃	
Faza I	Faza II														
Strefa łódzka	PL1002	A	A	C	C	C1	A	A	A	A	C	A	A	A	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim. Raport wojewódzki za rok 2021

Tabela 30. Zestawienie informacji dotyczących obszarów przekroczeń dla poszczególnych zanieczyszczeń w roku 2021 w strefie łódzkiej, z uwzględnieniem kryterium określonego w celu ochrony zdrowia

Zanieczyszczenie	Typ normy	Czas uśredniania (parametr)	Powierzchnia obszaru przekroczenia [km ²]	Udział w powierzchni strefy [%]	Liczba mieszkańców obszaru przekroczenia	Udział w liczbie mieszkańców strefy [%]
BaP	Poziom docelowy	Śr. roczna	1045,2	5,9%	730 250	45,5%
Pył PM10	Poziom dopuszczalny	Śr. 24-godz.	207,6	1,2%	269 106	16,8%
Pył PM2,5	Poziom dopuszczalny (I faza)	Śr. roczna	24,4	0,14%	32 235	2,0%
	Poziom dopuszczalny (II faza)	Śr. roczna	136,2	0,8%	201 334	12,5%
Ozon	Poziom celu długoterminowego	Śr. 8-godz.	17 654,4	99,1%	1 598 652	99,5%

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim. Raport wojewódzki za rok 2021

Roczna ocena jakości powietrza za 2021 r. w strefie łódzkiej wykazała przekroczenia następujących standardów emisyjnych:

- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy dopuszczalne (kryterium ochrona zdrowia) – pył PM₁₀ (śr. 24-h); pył PM_{2,5} (śr. roczna);
- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy dopuszczalne (II faza), (kryterium ochrona zdrowia) – pył PM_{2,5} (śr. roczna);
- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy docelowe (kryterium ochrona zdrowia) – benzo(a)piren B(a)P (śr. roczna);
- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy celu długoterminowego (kryterium ochrona zdrowia) – ozon O₃ (max 8-h);

Dla pozostałych zanieczyszczeń standardy emisyjne na terenie strefy łódzkiej były dotrzymane. Teren gminy Grabica znalazł się w obszarze przekroczeń poziomu dopuszczalnego celu długoterminowego ozonu, poziomów dopuszczalnych PM₁₀ oraz PM_{2,5}, a także poziomu docelowego benzo(a)pirenu.

Gmina Grabica udziela dotacji celowej na dofinansowanie kosztów wymiany źródeł ciepła w mieszkalnych budynkach jednorodzinnych lub lokalach mieszkalnych. Dotacje przyznawane są na mocy uchwały Rady Gminy Grabica. Warunkiem uzyskania dotacji jest trwała likwidacja istniejącego do tej pory w budynku lub lokalu mieszkalnym starego, nieekologicznego źródła ciepła. Celem udzielenia dotacji jest ograniczenie ilości zanieczyszczeń pyłowo-gazowych emitowanych do powietrza, w szczególności pyłu zawieszonego PM₁₀ i benzo(a)piranu ze źródeł tzw. „niskiej emisji” pochodzących z domowych systemów grzewczych, w których spala się paliwo o złej charakterystyce oraz niskich parametrach grzewczych. Ponadto Gmina Grabica podpisała porozumienie z WFOŚiGW w Łodzi w sprawie realizacji programu „Czyste Powietrze”, dzięki czemu mieszkańcy Gminy mogą ubiegać się o dofinansowanie w ramach wspomnianego programu.

Odnawialne Źródła Energii

Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z sektora komunalno-bytowego, a w efekcie poprawa jakości powietrza może nastąpić także poprzez montaż instalacji odnawialnych źródeł energii. Odnawialnymi źródłami energii są odnawialne, niekopalne źródła energii obejmujące przede wszystkim energię wiatru, energię promieniowania słonecznego, energię geotermalną, energię wodną oraz energię otrzymywaną z biomasy i biogazu. Efektywność pracy instalacji wykorzystujących energię odnawialną uzależniona jest jednak od potencjału wykorzystania poszczególnych źródeł i uwarunkowań obszaru, na którym zostaną zlokalizowane.

Energia słoneczna

Warunki dla rozwoju energetyki w województwie łódzkim są korzystne. Gmina Grabica położona jest na obszarze, gdzie usłonecznienie w ciągu roku (czyli liczba godzin z bezpośrednio widoczną tarczą słoneczną) wynosi około 1 750 godzin i należy do umiarkowanego w Polsce. Oznacza to, że gmina posiada potencjał w zakresie wykorzystania energii słonecznej na cele c.o. i c.w.u.

Urząd Gminy w Grabicy wydał wiele decyzji środowiskowych zezwalających na realizację przedsięwzięcia polegającego na budowie instalacji fotowoltaicznej. Wśród mieszkańców obserwuje się zainteresowanie instalacjami OZE, przez co należy się spodziewać, że w kolejnych latach przybędzie instalacji solarnych i fotowoltaicznych na terenie gminy.

Energia wiatru

Gmina Grabica znajduje się w strefie korzystnych warunków dla rozwoju energetyki wiatrowej. Na jej terenie energia wiatru na wysokości 30 m nad poziomem gruntu wynosi ok. 1 250 kWh/m²/rok. Na terenie tym zainstalowane są elektrownie wiatrowe w Lutosławicach Szlacheckich.¹⁷

Energia wody

Energia wody wykorzystywana jest głównie do wytwarzania energii elektrycznej za pośrednictwem turbiny wodnej połączonej z prądnicą. Elektrownie wodne buduje się najczęściej na terenach górzystych lub w miejscach, gdzie jest możliwe piętrzenie wody. Wyższe spiętrzenie i większa masa przepływającej wody przyczyniają się do większej ilości energii elektrycznej możliwej do wytworzenia. Małe elektrownie wodne (MEW) dzieli się dodatkowo na: mikro elektrownie wodne, mini elektrownie wodne, małe elektrownie wodne.

Na terenie gminy Grabica obecnie nie funkcjonuje żadna elektrownia wodna.

Energia geotermalna

Gmina Grabica znajduje się w obszarze szczecińsko-łódzkiego okręgu geotermalnego. Temperatura wód geotermalnych na głębokości 2000 m p.p.t., zlokalizowanych w obrębie tego obszaru wynosi około 65°C. Uznaje się, że wydobycie wód geotermalnych jest opłacalne, gdy do głębokości 2 km temperatura osiąga 65°C. Należy jednak uwzględnić jeszcze inne czynniki determinujące opłacalność wydobycia – mineralizację, głębokość zalegania złoża czy wydajność eksploatacyjną.

Na terenie gminy energia geotermalna nie jest wykorzystywana na szerszą skalę. W zakresie geotermii płytkiej wykorzystywane są przez osoby indywidualne pompy ciepła. Ponadto

¹⁷ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica

niektóre budynki użyteczności publicznej również ogrzewane są za pomocą pomp ciepła, tj. Urząd Gminy Grabica, Gminne Centrum Kultury w Grabicy, Szkoła Podstawa w Boryszowie, Szkoła Podstawowa w Szydłowie, Dwór w Szydłowie – siedziba punktu przedszkolnego, budynek filii bibliotecznej w Krzepczowie Starym.

Energia z biomasy

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (Dz.U. 2022 poz. 403 ze zm.) biomasa to ulegające biodegradacji części produktów, odpady lub pozostałości pochodzenia biologicznego z rolnictwa, łącznie z substancjami roślinnymi i zwierzęcymi, leśnictwa i rybołówstwa oraz powiązanych z nimi działów przemysłu, w tym z chowu i hodowli ryb oraz akwakultury, a także ulegająca biodegradacji część odpadów przemysłowych i komunalnych, w tym z instalacji służących zagospodarowaniu odpadów oraz uzdatniania wody i oczyszczania ścieków.

Obecnie ocenia się, że biomasa jest źródłem energii odnawialnej o największym potencjale do wykorzystania w Polsce. Dzięki dużemu zasobowi ziem wykorzystywanych rolniczo istnieje możliwość wykorzystania biomasy w energetyce cieplnej. Biomasa może być wykorzystywana do produkcji energii również na indywidualne potrzeby gospodarstw.

Energia z biogazu

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii biogaz to gaz uzyskany z biomasy, w szczególności z instalacji przeróbki odpadów zwierzęcych lub roślinnych, oczyszczalni ścieków oraz składowisk odpadów. Z kolei biogaz rolniczy jest gazem otrzymywanym w procesie fermentacji metanowej surowców rolniczych, produktów ubocznych rolnictwa, płynnych lub stałych odchodów zwierzęcych, produktów ubocznych, odpadów lub pozostałości z przetwórstwa produktów pochodzenia rolniczego lub biomasy leśnej, lub biomasy roślinnej zebranej z terenów innych niż zaewidencjonowane jako rolne lub leśne, z wyłączeniem biogazu pozyskanego z surowców pochodzących ze składowisk odpadów, a także oczyszczalni ścieków, w tym zakładowych oczyszczalni ścieków z przetwórstwa rolno-spożywczego, w których nie jest prowadzony rozdział ścieków przemysłowych od pozostałych rodzajów osadów i ścieków.

Na obszarze gminy nie funkcjonuje obecnie biogazownia rolnicza.

3.2 Infrastruktura drogowa i dostępność komunikacyjna

Ważnym elementem wpływającym na rozwój gospodarczy, a także jakość życia mieszkańców jest infrastruktura transportowa. Dobrej jakości, rozbudowany system komunikacji stanowi jeden z czynników przyciągających przedsiębiorców i inwestorów oraz ma wpływ na

bezpieczeństwo mieszkańców i realizację ich potrzeb. Gmina Grabica prowadzi inwestycje w zakresie remontów dróg, mających na celu zapewnienie odpowiedniej jakości przejazdów.

Podstawowy układ komunikacji na obszarze gminy tworzą: autostrada A1, droga wojewódzka nr 473, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Obszar ten ma dogodne położenie komunikacyjne. Autostrada A1 przebiega przez wschodnią część gminy. W bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się również droga krajowa 74, która łączy węzeł Wieluń na drodze ekspresowej S8 z przejściem granicznym z Ukrainą w Zosinie. Gmina graniczy również także z drogą krajową nr 91.

Sieć dróg gminnych umożliwia komunikację między poszczególnymi jednostkami osadniczymi gminy. Infrastruktura drogowa stwarza warunki do przejazdów zarówno pasażerskich, jak i towarowych.

3.3 Mieszkalnictwo

Według danych GUS w 2021 roku na terenie gminy Grabica znajdowało się 1 969 mieszkań o łącznej powierzchni 198 222 m². Liczba izb w tym samym roku wyniosła 8 820.

W latach (2017-2020) wyposażenie mieszkań w łazienkę wzrosło o 3,29%. Dostęp do wodociągu w 2020 r. miało 1 694 mieszkań. W latach 2017-2020 liczba mieszkań mająca dostęp do wodociągu wzrosła o 2,73%. W centralne ogrzewanie wyposażonych było 1 200 mieszkań, a wyposażenie mieszkań w c.o. wzrosło o 3,99%. Ponadto 1 445 mieszkań było wyposażonych w łazienkę

Tabela 31. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne na terenie gminy Grabica w latach 2017-2020¹⁸

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020
Mieszkania podłączone do sieci wodociągowej	1 649	1 669	1 681	1 694
Mieszkania wyposażone w łazienkę	1 399	1 419	1 432	1 445
Mieszkania posiadające centralne ogrzewanie	1 154	1 174	1 187	1 200

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie na terenie gminy Grabica była wyższa niż na terenie powiatu i województwa w latach 2017-2021. Natomiast wskaźnik mieszkań na 1000 mieszkańców był niższy niż wskaźnik dla powiatu i województwa.

¹⁸ Brak danych GUS za 2021 r. w momencie opracowywania Diagnozy

Tabela 32. Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego, województwa łódzkiego w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Obszar	2017	2018	2019	2020	2021
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	Gmina Grabica	97,2	97,6	98,2	100,2	100,7
	Powiat piotrkowski	89,0	89,4	89,7	93,0	93,3
	Województwo Łódzkie	69,2	69,4	69,7	71,4	71,6
Mieszkania na 1000 mieszkańców	Gmina Grabica	323,6	327,4	330,4	321,7	325,6
	Powiat piotrkowski	334,0	336,6	339,1	342,7	348,1
	Województwo Łódzkie	410,4	414,9	420,5	430,6	437,9
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	Gmina Grabica	3,09	3,05	3,03	3,11	3,07
	Powiat piotrkowski	2,99	2,97	2,95	2,92	2,87
	Województwo Łódzkie	2,44	2,41	2,38	2,32	2,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Zadaniem własnym gminy jest tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych mieszkańcom o niskich dochodach, nieposiadających tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie wyroku sądowego. Na terenie gminy w roku 2020 znajdowało się 8 mieszkań komunalnych.

Rozwój mieszkalnictwa na obszarze gminy jest nieznaczny. Koncentracja budownictwa mieszkaniowego występuje m.in. w Grabicy i większych wsiach. Dla rozwoju mieszkalnictwa na danym terenie istotne są działania w zakresie uzbrojenia obszaru w infrastrukturę techniczną.

3.4 Zaopatrzenie w infrastrukturę techniczną

Obecność sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie jednostki samorządu terytorialnego istotnie podnosi jakość życia mieszkańców poprzez zapewnienie ciągłości dostaw wody spełniającej wszelkie normy sanitarne oraz odbioru i oczyszczania ścieków. Wyposażenie obszaru w podstawową infrastrukturę techniczną zwiększa również atrakcyjność osiedleńczą dla potencjalnych mieszkańców oraz inwestorów.

Sieć wodociągowa

W 2021 r. długość sieci wodociągowej wynosiła 149,10 km. Długość sieci wodociągowej w czasie ostatnich pięciu lat wzrosła – wzrost o 2,54% w stosunku do 2017 r. Do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania prowadziło 1 726 przyłączy wodociągowych (wzrost o 7,14% w stosunku do 2017 r.). W 2021 r. do sieci wodociągowej podłączonych było 92,40% budynków. Do gospodarstw domowych dostarczono 291,10 dam³ wody, a jej zużycie na jednego mieszkańca wyniosło 48,30 m³. Zauważalny jest spadek zużycia wody na jednego mieszkańca w przeciągu ostatnich pięciu lat o 4,92%.

Tabela 33. Sieć wodociągowa na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021
Długość czynnej sieci rozdzielczej	km	145,40	145,40	147,60	149,10	149,10
Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1 611	1 637	1 663	1 694	1 726
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	309,30	336,30	345,00	316,10	291,10
Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury	%	89,90	90,10	90,80	91,80	92,40
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na jednego mieszkańca	m ³	50,80	55,30	56,70	52,20	48,30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Na terenie gminy Grabica woda dostarczana jest z dwóch ujęć wody, które zlokalizowane są w Ostrowie i Szydłowie. Przy ujęciach wody znajdują się stacje uzdatniania wody. Woda z ujęcia w Ostrowie dostarczana jest do miejscowości: Ostrów, Kamocin, Brzoza, Władysławów, Kafar, Wola Bykowska, Lubanów, Wola Kamocka, Papieże, Doły Brzeskie, Grabica, Boryszów, Dziewuliny. Lutosławice Rządowe, Lutosławice Szlacheckie, Lubonia, Rusociny, Gutów Duży, Gutów Mały, Bleszyn, Niwy Jutroszewskie, Majdany oraz Dziwle. Natomiast woda z ujęcia w Szydłowie dostarczana jest do miejscowości: Szydłów, Cisowa, Zaborów, Żądło, Kobyłki, Kamocinek, Krzepczów, Szydłów Kolonia, Olendry, Polesie, Bąkowiec, Majków Mały, Majków Średni, Majków Folwark oraz Twardosławice.¹⁹

Procent budynków podłączonych do infrastruktury wodociągowej na terenie gminy jest wysoki. Zauważalny jest spadek zużycia wody na jednego mieszkańca w przeciągu ostatnich kilku lat, co obrazuje zwiększoną świadomość mieszkańców w zakresie zużycia wody.

¹⁹ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica oraz dane z Urzędu Gminy Grabica

Sieć kanalizacyjna

Zgodnie z danymi GUS w 2021 r. długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Grabica wynosiła 44,60 km i wzrosła od 2017 r. o 16,45%. Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2021 roku wyniosła 1 515 osób i wzrosła od 2017 r. o 70,03%. Stopień podłączenia budynków mieszkalnych wynosi 23,90%.

Tabela 34. System kanalizacyjny na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021
Długość czynnej sieci	km	38,30	38,30	44,60	44,60	44,60
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	206	248	376	408	447
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam ³	12,00	24,50	24,90	46,60	39,10
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	891	1 005	1 341	1 425	1 515
Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury	%	11,10	13,60	20,30	22,00	23,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Na terenie gminy znajduje się oczyszczalnia ścieków w Grabicy. Ponadto funkcjonują dwie lokalne mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków. Jedna z nich zlokalizowana jest przy Zespole Szkół Ponadpodstawowych Centrum Kształcenia Ustawicznego imienia W. S. Reymonta w Szydłowie, a druga w Woli Bykowskiej, która obsługuje osiedle mieszkań wielorodzinnych.²⁰

W miejscach, gdzie budowa systemu kanalizacji zbiorowej jest ekonomicznie nieuzasadniona, gospodarka ściekowa jest oparta na gromadzeniu ścieków w zbiornikach bezodpływowych (szambach) oraz przydomowych oczyszczalniach ścieków. Według danych GUS na terenie gminy znajduje się 800 szt. zbiorników bezodpływowych oraz 144 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tabela 35. Liczba zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków, znajdujących się na terenie gminy w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021
Zbiorniki bezodpływowe	szt.	1 102	1 102	1 102	800	800
Przydomowe oczyszczalnie ścieków		88	88	90	10	144

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

²⁰ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica

Sieć kanalizacyjna na terenie gminy nie jest dostatecznie rozwinięta. Zdecydowanie większy procent budynków korzysta z instalacji wodociągowej niż z kanalizacyjnej. Spowodowane jest to między innymi rozproszeniem zabudowy na obszarze wiejskim. Gmina Grabica udziela dotacji celowej na dofinansowanie kosztów budowy przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków, zgodnie z koncepcją odprowadzania i oczyszczania ścieków dla Gminy Grabica. Istotny jest w miarę możliwości rozwój sieci kanalizacyjnej, co wpływa na zaspokojenie podstawowych potrzeb mieszkańców i podnosi poziom ich życia.

Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie gminy Grabica nie funkcjonuje centralny system ciepłowniczy i nie działają przedsiębiorstwa ciepłownicze. Ciepło odbiorcom dostarczane jest za pomocą indywidualnych kotłowni i systemów grzewczych, które zaspokajają potrzeby budynków mieszkalnych oraz obiektów publicznych. W celach grzewczych najczęściej wykorzystywany jest: węgiel kamienny, miał, eko-groszek, drewno, gaz LPG, olej opałowy.²¹

Gmina Grabica udziela dotacji celowej na dofinansowanie kosztów wymiany źródeł ciepła w mieszkalnych budynkach jednorodzinnych lub lokalach mieszkalnych. Dotacje przyznawane są na mocy uchwały Rady Gminy Grabica. Warunkiem uzyskania dotacji jest trwała likwidacja istniejącego do tej pory w budynku lub lokalu mieszkalnym starego, nieekologicznego źródła ciepła. Celem dofinansowania jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza, których źródłem są niskosprawne kotły i piece na paliwa stałe. Gmina Grabica stara się poprawiać stan jakości powietrza na terenie gminy poprzez udzielanie dofinansowań do wymiany źródeł ciepła na ekologiczne. W Urzędzie Gminy funkcjonuje Gminny Punkt Konsultacyjno – Informacyjny Programu Priorytetowego „Czyste Powietrze”. W Punkcie istnieje możliwość uzyskania informacji na temat programu, złożenia wniosku oraz jego późniejsze rozliczenie. Należy zwrócić uwagę, że nie wszystkie jednostki samorządu terytorialnego wychodzą z inicjatywą dofinansowywania swoich mieszkańców, co jest niewątpliwym atutem Gminy i świadczy o trosce o mieszkańców i dbaniu o ich zdrowie i jakość życia.

²¹ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Grabica

Zaopatrzenie w gaz

Przy wschodniej granicy gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 300 PN-4,0 MPa, a przy jej północnej granicy przebiega odgałęzienia gazociągu wysokiego ciśnienia DN 300.²² Obecnie na terenie tym budynki mieszkalne nie są podłączone do sieci gazowej.²³ Jednakże zgodnie z informacjami z Urzędu Gminy Grabica, pozyskanymi uprzednio od Polskiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o. planowana jest w kolejnych latach budowa sieci gazowej:

- o długości ok. 4,5 km w m. Majków Mały – Twardosławice,
- o długości ok. 12 km w m. Majków Folwark, Majków Średni, Majków Duży (gmina Wola Krzysztoporska) oraz Twardosławice.

Urządzenia zasilane gazem ziemnym są praktyczne, wygodne, ekonomiczne i przyjazne dla środowiska. Gaz ziemny spala się bez powstawania dymu i sadzy, co odciąża środowisko naturalne i eliminuje działania związane z utrzymaniem czystości. Ponadto gazyfikacja zwiększa atrakcyjność danego obszaru.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Gmina Grabica zaopatrywana jest w energię elektryczną ze stacji GPZ zlokalizowanych poza terenem gminy. Są to: GPZ 110/15 kV „Piotrków” oraz GPZ 110/15 kV „Bełchatów”. Przez teren ten przebiega linia najwyższych napięć: 400 kV Rogowiec – Ołtarzew oraz Rogowiec – Płock, a także linia wysokiego napięcia 200 kV: Rogowiec – Piotrków oraz Rogowiec – Janów.²⁴ Z GPZ energia elektryczna rozprowadzana jest liniami napowietrznymi średniego napięcia do stacji transformatorowych SN/nn. Następnie liniami energetycznymi niskiego napięcia jest doprowadzona do poszczególnych gospodarstw domowych.²⁵

Na terenie gminy występują problemy z zaopatrzeniem w energię elektryczną, a potrzeby mieszkańców są coraz większe. W związku z tym oraz wraz z rozwojem gminy konieczna będzie modernizacja i rozbudowa sieci elektroenergetycznych.

Gmina Grabica realizuje swoje zadanie i zapewnia mieszkańcom dostęp do energii elektrycznej.

Telekomunikacja

Na terenie gminy Grabica znajdują się stacje bazowe telefonii komórkowej różnych nadawców sygnałów, typu GSM, UMTS i LTE, które zlokalizowane są m.in.: w miejscowościach: Majków Średni, Lubanów oraz Rusociny.²⁶ Ponadto społeczność lokalna ma dostęp do nowoczesnego

²² Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica

²³ <https://www.psgaz.pl/>

²⁴ <https://ebin.josm.pl>

²⁵ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Grabica oraz <https://ebin.josm.pl>

²⁶ <http://beta.btsearch.pl/>

źródła informacyjno – komunikacyjnego, jakim jest Internet. Dostęp do szerokopasmowego łącza internetowego posiada dominująca większość mieszkańców. Jest to jeden z ważniejszych czynników wpływających na rozwój gminy, wyrównywanie możliwości edukacyjnych, szans na rynku pracy.

Gospodarka odpadami

Na obszarze gminy obowiązuje Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Grabica. Określa on szczegółowe zasady w zakresie utrzymania czystości i porządku na tym terenie.

Na obszarze gminy funkcjonuje Gminny Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w miejscowości Grabica. W 2021 r. od właścicieli nieruchomości z terenu gminy odebrano 1 163,6910 Mg odpadów komunalnych. W 2021 od właścicieli nieruchomości odebrano 488,5400 Mg zmieszanych odpadów komunalnych oraz 44,70 Mg odpadów ulegających biodegradacji. Ilość odpadów komunalnych odebranych na terenie gminy od roku 2017 zwiększyła się o 35,24%. Szczegóły zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 36. Odpady komunalne zebrane od właścicieli nieruchomości [Mg] w 2021 r.

Kod odpadu	Rodzaj odpadu	Ilość odebranych odpadów [Mg — mega gramy] w 2021 r.
20 03 01	zmieszane odpady komunalne	488,5400
20 01 99	inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny	183,5600
15 01 01 20 01 01	opakowania z papieru i tektury	2,4100
15 01 02	opakowania z tworzyw sztucznych	0,1600
15 01 06	zmieszane odpady opakowaniowe	294,9700
15 01 07 20 01 02	opakowania ze szkła	74,7600
20 02 01	odpady ulegające biodegradacji	44,7000
20 02 03	inne odpady nieulegające biodegradacji	1,2000
20 03 07	odpady wielkogabarytowe	31,4000
16 01 03	zużyte opony	11,4800
20 01 36	zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23, i 20 01 35	3,3600
20 01 35	zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 zawierające niebezpieczne składniki	1,2510
17 01 07	odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	25,9000
Razem		1 163,6910

Źródło: Analiza stanu gospodarki odpadami dla Gminy Grabica za 2021 r.

Do gospodarki odpadami zaliczyć należy również kwestie utylizacji azbestu i wyrobów zawierających azbest. Według danych dostępnych w bazie azbestowej na terenie gminy zinwentaryzowano ogółem 7 634 238 kg wyrobów zawierających azbest, zaś obecnie do unieszkodliwienia pozostało 6 853 276 kg, tj. 89,77%.

Masę zinwentaryzowanych i unieszkodliwionych wyrobów, zawierających azbest na terenie gminy Grabica prezentuje poniższa tabela.

Tabela 37. Masa wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Grabica w [kg] – dane z bazy azbestowej

Zinwentaryzowane		
Razem	7 634 238	100,00%
Osoby fizyczne	7 480 169	97,98%
Osoby prawne	154 069	2,02%
Pozostałe do unieszkodliwienia		
Razem	6 853 276	89,77%
Osoby fizyczne	6 721 918	88,05%
Osoby prawne	131 358	1,72%

Źródło: Baza Azbestowa, <https://bazaazbestowa.gov.pl>; [dostęp: 08.12.2022 r.]

Utrzymanie czystości i porządku w gminach należy do obowiązkowych zadań własnych gminy i stanowi istotną kwestię, jaką jest troska o dobro wspólne lokalnej społeczności. Gmina Grabica zapewnia czystość i porządek na swoim terenie i tworzy warunki niezbędne do ich utrzymania.

4. Analiza zdolności inwestycyjnej

Analiza zdolności do realizacji wydatków inwestycyjnych ma na celu określenie i ocenę możliwości Gminy Grabica w zakresie pokrycia wydatków inwestycyjnych. Pozwala także ocenić ogólną sytuację finansową jednostki samorządu terytorialnego.

Odzwierciedleniem sytuacji ekonomicznej każdej jednostki samorządu terytorialnego jest jej budżet – roczny plan dochodów, wydatków oraz przychodów i rozchodów. Informacje o sytuacji finansowej pozwalają na racjonalne gospodarowanie publicznymi zasobami pieniężnymi w celu właściwego wypełniania zadań wobec mieszkańców. Podstawowym aktem prawnym regulującym proces budżetowania w jednostkach samorządu terytorialnego jest ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2022 poz. 1634 ze zm.).

Dochody Budżetu

Dochody budżetu Gminy Grabica na przestrzeni lat 2017-2021 wzrosły o 51,83%. Dochody majątkowe wzrosły o 1 406 953,91 zł, a dochody bieżące wzrosły o 13 549 775,28 zł. W okresie tym udział dochodów bieżących zmniejszył się o 1,88 p. proc. Dochody bieżące są źródłem finansowania zadań własnych i to na ich wysokość Gmina ma możliwość oddziaływania. Im większy ich udział w budżecie, tym łatwiejszy i bardziej przewidywalny jest proces prognozowania budżetu. Wzrostowi dochodów bieżących sprzyja wzrost lokalnej bazy ekonomicznej, co w dłuższym okresie zwiększa bazę podatkową.

W tabeli poniżej przedstawiono dane nt. struktury dochodów w budżecie Gminy Grabica w latach 2017-2021.

Tabela 38. Struktura dochodów majątkowych i bieżących w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021
Dochody ogółem	zł	28 856 618,84	30 402 352,21	36 669 160,30	39 581 263,86	43 813 348,03
Dochody majątkowe ogółem	zł	1 125 188,60	382 426,54	2 466 603,88	2 177 449,01	2 532 142,51
Udział w dochodach ogółem	%	3,90	1,26	6,73	5,50	5,78
Dochody bieżące ogółem	zł	27 731 430,24	30 019 925,67	34 202 556,42	37 403 814,85	41 281 205,52
Udział w dochodach ogółem	%	96,10	98,74	93,27	94,50	94,22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania Budżetu Gminy Grabica za lata 2017-2021

Wydatki Budżetu

Wydatki budżetu Gminy Grabica w 2021 r. wzrosły o 26,13% w porównaniu z 2017 r. Wydatki majątkowe zmniejszyły się o 31,64%, a wydatki bieżące zwiększyły się o 39,53%. Na przestrzeni lat odnotowano spadek udziału wydatków majątkowych w kwocie wydatków ogółem. Wydatki majątkowe pełnią rolę wydatków rozwojowych, przekładając się bezpośrednio na wzrost potencjału mieszkaniowego, turystycznego i inwestycyjnego, a przede wszystkim na poprawę jakości życia mieszkańców.

W tabeli poniżej przedstawiono dane nt. struktury wydatków w budżecie Gminy Grabica w latach 2017-2021.

Tabela 39. Struktura wydatków majątkowych i bieżących w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021
Wydatki ogółem	zł	29 516 757,06	31 615 518,85	36 570 970,18	35 664 421,95	37 230 615,93
Wydatki majątkowe ogółem	zł	5 555 983,32	6 577 739,98	8 208 591,36	5 101 523,96	3 798 218,87
Udział w wydatkach ogółem	%	18,82	20,81	22,45	14,30	10,20
Wydatki bieżące ogółem	zł	23 960 773,74	25 037 778,87	28 362 378,82	30 562 897,99	33 432 397,06
Udział w wydatkach ogółem	%	81,18	79,19	77,55	85,70	89,80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania Budżetu Gminy Grabica za lata 2017-2021

Nadwyżka operacyjna

Nadwyżka operacyjna to różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi, co oznacza, że Gmina Grabica posiada możliwości finansowe na prowadzenie nowych inwestycji lub spłatę zadłużenia.

Tabela 40. Nadwyżka operacyjna w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021
Dochody bieżące	zł	27 731 430,24	30 019 925,67	34 202 556,42	37 403 814,85	41 281 205,52
Wydatki bieżące	zł	23 960 773,74	25 037 778,87	28 362 378,82	30 562 897,99	33 432 397,06
Nadwyżka operacyjna	zł	3 770 656,50	4 982 146,80	5 840 177,60	6 840 916,86	7 848 808,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania Budżetu Gminy Grabica za lata 2017-2021

Na podstawie informacji z wykonania budżetu, należy zauważyć, że Gmina Grabica spełnia wymogi wynikające z przepisu art. 242 i 243 ustawy o finansach publicznych dotyczące spełnienia dopuszczalnego wskaźnika zadłużenia, jak również wykonane dochody bieżące były we wszystkich ww. latach wyższe od wykonanych wydatków bieżących.

Wynik Budżetu

W tabeli poniżej przedstawiono wysokość wydatków budżetowych na tle dochodów, obrazując tym samym wynik budżetowy. Na przestrzeni analizowanych lat, w latach 2019-2021 wypracowano nadwyżkę budżetową.

Tabela 41. Wynik budżetu w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2017	2018	2019	2020	2021
Dochody budżetowe ogółem	zł	28 856 618,84	30 402 352,21	36 669 160,30	39 581 263,86	43 813 348,03
Wydatki budżetowe ogółem	zł	29 516 757,06	31 615 518,85	36 570 970,18	35 664 421,95	37 230 615,93
Wynik budżetowy	zł	-660 138,22	-1 213 166,64	98 190,12	3 916 841,91	6 582 732,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania Budżetu Gminy Grabica za lata 2017-2021

Zdolność do inwestowania pojawia się między innymi wtedy, gdy dana JST posiada wolne środki finansowe. Im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większe są możliwości inwestycyjne lub większa możliwość zwiększenia wydatków bieżących w samorządach. Gmina Grabica ma zdolność inwestycyjną, która w ostatnich latach wzrasta, a poziom ten jest umiarkowany, co świadczy o racjonalnej i zrównoważonej polityce finansowej Gminy Grabica.

Tabela 42. Zdolność inwestycyjna Gminy Grabica w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Nadwyżka operacyjna	-660 138,22	-1 213 166,64	98 190,12	3 916 841,91	6 582 732,10
Dochody bieżące ogółem	28 856 618,84	30 402 352,21	36 669 160,30	39 581 263,86	43 813 348,03
Zdolność inwestycyjna	-2,29%	-3,99%	0,27%	9,90%	15,02%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania Budżetu Gminy Grabica za lata 2017-2021

Polityka inwestycyjna gminy polega na świadomym i celowym wyborze przedsięwzięć inwestycyjnych według ustalonych kryteriów oraz na odpowiednim doborze źródeł ich finansowania, co znajduje odzwierciedlenie w planowaniu strategicznym. Rozwój społeczno-gospodarczy możliwy jest nie tylko dzięki dochodom własnym, ale również dzięki pozyskanym środkom zewnętrznym, dlatego też, środki te stanowią niewątpliwe wsparcie dla budżetu samorządu lokalnego.

Fundusze zewnętrzne można pozyskać z dwóch źródeł, a mianowicie: ze źródeł krajowych oraz ze źródeł unijnych. Gmina Grabica aplikuje o środki zewnętrzne, pozyskując je na rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, a także inwestycje w sferze rozwoju społeczności lokalnej. Należy zaznaczyć, że każda inwestycja pociąga za sobą konkretne wydatki z budżetu, które znajdują odzwierciedlenie we wzroście wydatków majątkowych.

Ze względu na ograniczone możliwości finansowe, nie każda inwestycja jest finansowana ze środków własnych. Część inwestycji współfinansowanych jest z funduszy zewnętrznych, jednakże i tego typu projekty, pomimo znacznego dofinansowania w formie bezzwrotnych dotacji, wymagają poniesienia przez Gminę określonego wkładu własnego. Wysoki udział wydatków majątkowych związanych z inwestycjami w ogólnej strukturze wydatków Gminy wynika z tego, że wykorzystuje ona szanse w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, które wspierają realizację inwestycji najważniejszych z punktu widzenia jej rozwoju.

Źródłem największych wydatków Gminy Grabica jest jednak realizacja zadań własnych z zakresu oświaty i prognozuje się, że w przyszłych latach to właśnie ta działalność jednostek samorządu terytorialnego na szczeblu lokalnym będzie generowała również najwyższe wydatki. Wzrost wydatków na oświatę nie wpływa korzystnie na planowanie inwestycji, bowiem środki, które jednostka samorządu terytorialnego mogłaby przeznaczyć na działania

inwestycyjne i rozwój infrastruktury technicznej, będą musiały zostać zapewnione w budżecie na realizację zadań z zakresu oświaty.

W budżecie Gminy wyodrębniane są środki stanowiące fundusz sołecki. Fundusz sołecki jest formą budżetu partycypacyjnego i stanowi system wsparcia inicjatyw lokalnych, który umożliwia realizację ważnych społecznie przedsięwzięć na terenie sołectw. Są to środki finansowe wyodrębnione w budżecie gminy, które są zagwarantowane dla sołectw na wykonanie przedsięwzięć służących poprawie warunków ich życia.

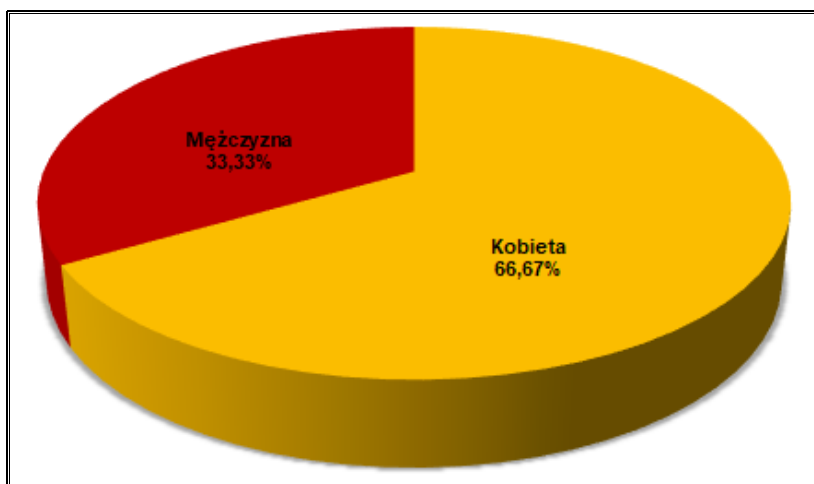
5. Analiza potencjału jakości życia i wyniki badania ankietowego

W celu pogłębienia diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy przeprowadzono badanie ankietowe mające na celu rozpoznanie rzeczywistych potrzeb społeczno-gospodarczych oraz wizji rozwoju na najbliższe lata. Formularz ankietowy składał się z 7 pytań, w tym 2 pytań zamkniętych oraz 5 pytań otwartych. Pytania dotyczyły stopnia zadowolenia z poziomu życia w gminie, oceny potrzeby realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych oraz społecznych, najistotniejszych problemów do rozwiązania oraz atutów Gminy, które można wykorzystać w przyszłości.

Badanie ankietowe prowadzone było od 03.10.2022 r. do 30.10.2022 r. Ankietę można było wypełnić elektronicznie za pomocą utworzonego formularza internetowego. Ponadto ankietą była dostępna w siedzibie Urzędu Gminy w Grabicy oraz w serwisie internetowym Urzędu.

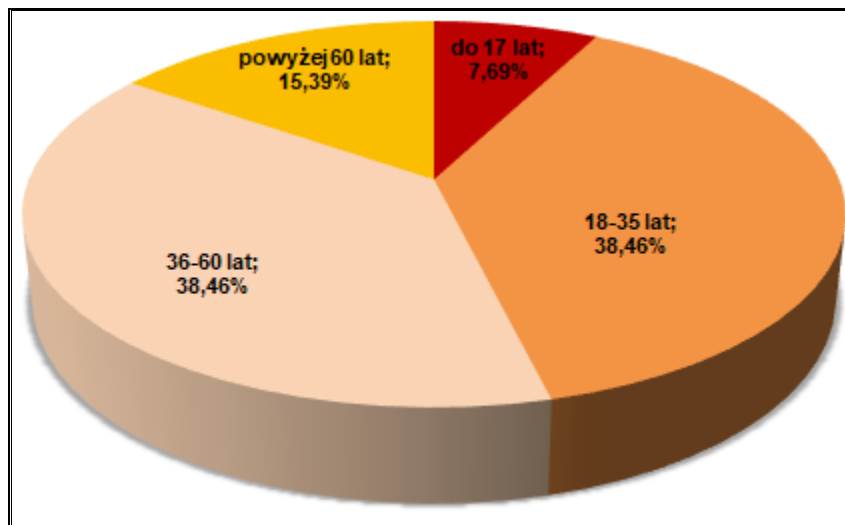
Ankietę wypełniło 39 osób, z czego kobiety stanowiły 66,67%, a mężczyźni 33,33%. Najwięcej osób było w przedziale wiekowym 18-35 oraz 36-60 i stanowili oni po 38,46% wszystkich respondentów, natomiast najmniej respondentów było w wieku do 17 roku życia – 7,69%.

Wykres 7. Ankietowani według płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

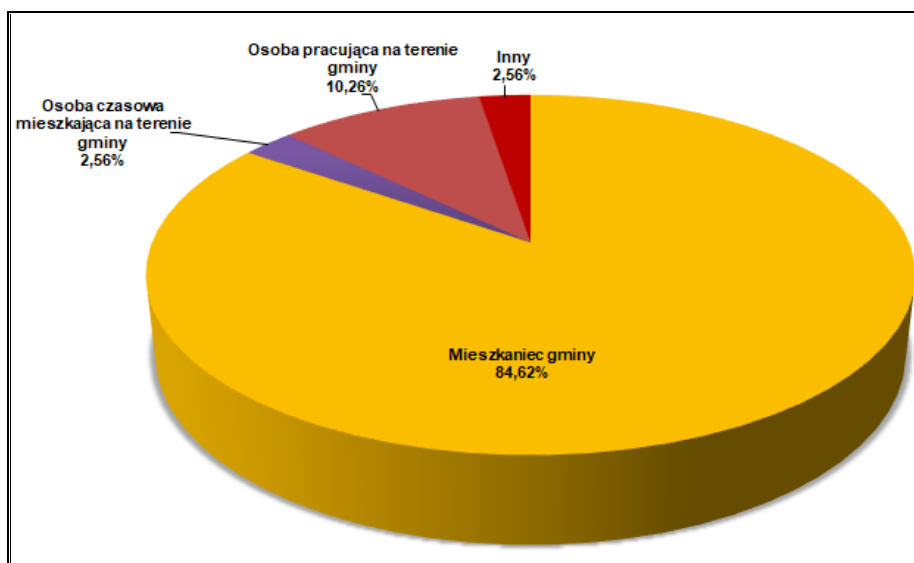
Wykres 8. Ankietowani według wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

84,62% ankietowanych stanowili mieszkańcy gminy. W ankietyzacji wzięły również udział osoby pracujące na terenie gminy (10,26%), osoby czasowo mieszkające na owym obszarze (2,56%) oraz pozostałe osoby zainteresowane sytuacją w gminie (2,56%).

Wykres 9. Podział interesariuszy wg formy życia społecznego

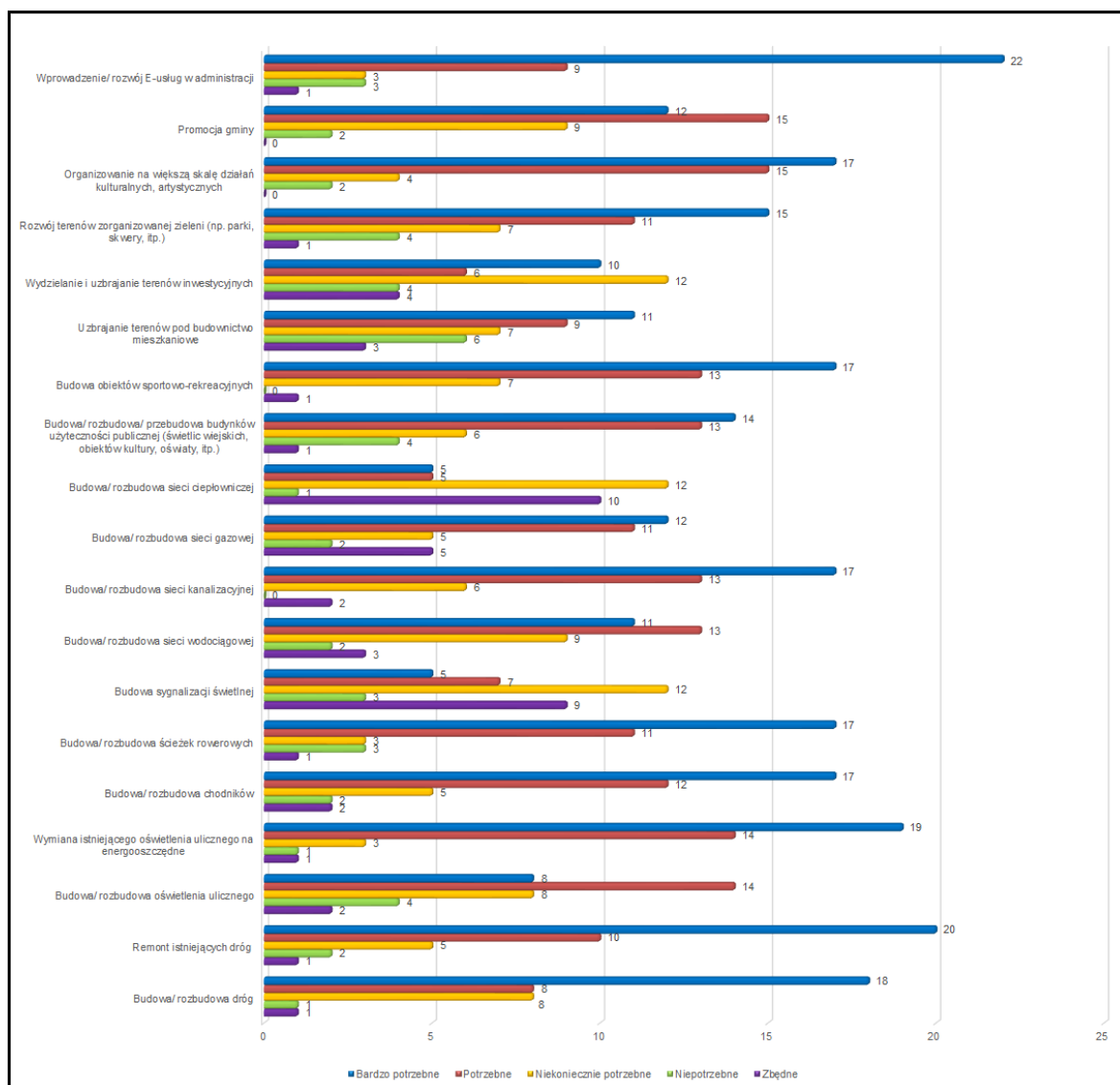

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Na pytania dotyczące oceny ważności realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych i społecznych na terenie gminy, wszyscy ankietowani stwierdzili, że wszystkie inwestycje są ważne lub bardzo ważne. Za najmniej istotne uznano obecnie działania inwestycyjne w kierunku budowy sieci ciepłowniczej (69,70%) oraz budowy sygnalizacji świetlnej (66,67% ocen). Natomiast do najważniejszych inwestycji na terenie gminy mieszkańcy zaliczyli wymianę istniejącego oświetlenia ulicznego na energooszczędne (86,84% ocen),

organizowanie na większą skalę działań kulturalnych i artystycznych (84,21%), rozwój e-usług w administracji (81,58%) oraz budowę ścieżek rowerowych (80,00%).

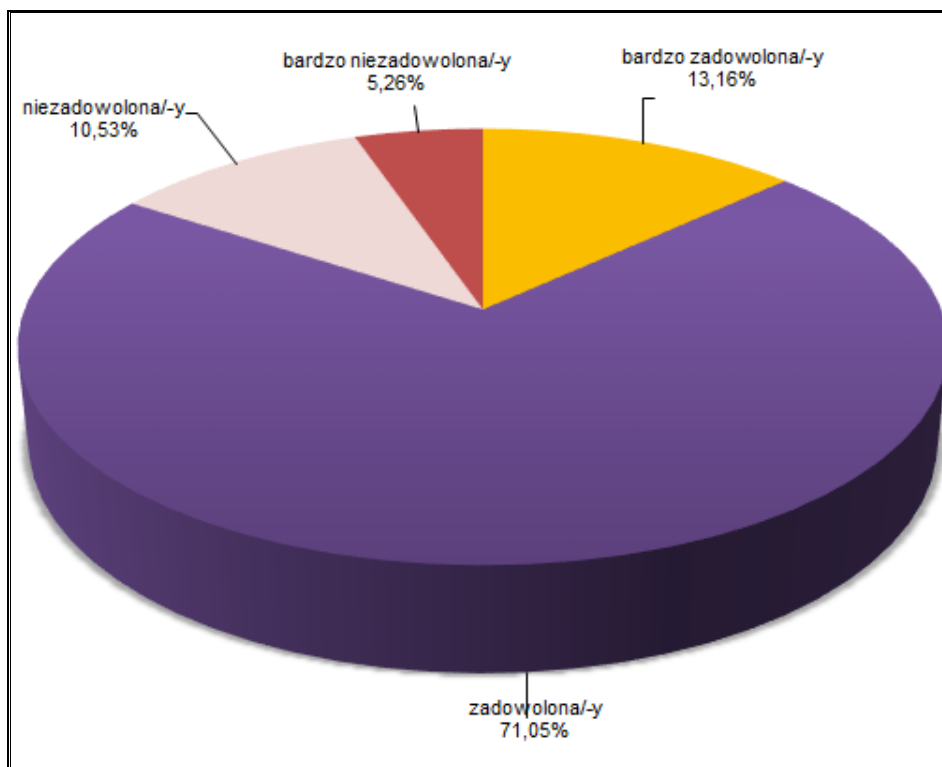
Wykres 10. Ocena ważności realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych i społecznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

Na pytanie dotyczące oceny zadowolenia z poziomu życia w gminie większość ankietowanych wypowiedziała się pozytywnie. Zadowolenie z poziomu życia wskazało 71,05%, a 13,16% ankietowanych wskazało, że są bardzo zadowoleni. Negatywnie wypowiedziało się 10,53% ankietowanych, którzy stwierdzili, że są niezadowoleni oraz 5,26% ankietowanych, którzy wskazali, że są bardzo niezadowoleni z poziomu życia w gminie.

Wykres 11. Ocena stopnia zadowolenia mieszkańców z poziomu życia w gminie Grabica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankietyzacji

W pytaniu dotyczącym czynników, jakie wpływają na zadowolenie z poziomu życia w gminie ankietowani, zaliczyli:

- zadbane, doinwestowane szkoły i sale gimnastyczne,
- niskie opłaty za wodę, ścieki i odpady,
- liczne uroczystości lokalne i wydarzenia, w tym organizowane wydarzenia kulturalno-rozrywkowe,
- zajęcia organizowane przez Ośrodek Kultury,
- prowadzone remonty dróg i ich polepszający się stan techniczny,
- realizacja budowy żłobka i przedszkola gminnego,
- atrakcyjne położenie administracyjno-geograficzne,
- dostęp do terenów zielonych, lasów oraz terenów rekreacyjnych,
- spokój na terenie gminy.

Na pytanie dotyczące czynników wpływających na niezadowolenie z poziomu życia w gminie, ankietowali wskazali: słabą komunikację zbiorową zarówno wewnątrz gminy, jak i z większymi ośrodkami położonymi poza terenem gminy, uciążliwość, jaką sprawiają im odory pochodzące z okolicznych gospodarstw chowu trzody chlewnej. Ponadto doskwiera im również brak dobrze zaopatrzonego marketu, dostępu do punktów gastronomicznych, pływalni. Osoby pracujące, bądź chcące pracować oraz posiadające dzieci wskazują, że nie ma wystarczającej oferty zajęć dodatkowych dla ich pociech oraz zauważają problem ze słabą dostępnością świetlic szkolnych. Ankietowani wskazywali również na brak chodników i ścieżek rowerowych oraz brak ciekawych propozycji dla inwestorów.

Na pytanie dotyczących najbardziej istotnych problemów do rozwiązania w pierwszej kolejności ankietowani wskazali na:

- budowę, rozbudowę chodników i ścieżek rowerowych,
- oczyszczanie działek gminnych,
- naprawę stanu części dróg,
- uruchomienie dodatkowego autobusu szkolnego, który zniwelowałby długi czas powrotu dzieci ze szkół do domów,
- usprawnienie komunikacji publicznej w celu polepszenia dostępności wewnątrz gminy oraz z ośrodkami zewnętrznymi,
- rozbudowę kanalizacji oraz sieci gazowej,
- brak świetlic przy/w szkołach.

Na pytanie dotyczące atutów gminy Grabica ankietowani wskazali na:

- bezpieczeństwo oraz spokój w gminie,
- różnorodność zajęć sportowych oraz kulturalnych, które skierowane są do wszystkich grup wiekowych,
- dobry stan części dróg oraz podejmowanie działań na rzecz poprawy stanu dróg,
- bliską dostępność szkół,
- dostępność obiektów kultury oraz organizowanie działań kulturalnych,
- wysoką produkcję trzody chlewnej i warzyw,
- budowę żłobka i przedszkola,
- niskie podatki i opłaty dla mieszkańców,
- dobre położenie administracyjne i komunikacyjne, w tym bliskie położenie Łodzi, Piotrkowa Trybunalskiego i Bełchatowa,
- dostępność terenów zielonych, przyrody oraz terenów inwestycyjnych.

Na pytanie, co może stać się szansą dla rozwoju gminy, ankietowani wskazali na:

- dalszy rozwój lokalnych inicjatyw,
- wydzielanie i uzbrajanie terenów inwestycyjnych oraz zachęcanie firm zewnętrznych do lokowania się na owym terenie,
- budowę biogazowni, w celu likwidacji odoru powstającego w lokalnych gospodarstwach chowu trzody chlewnej,
- budowę nowych magazynów,
- promocję gminy,
- aktywizowanie ludzi do wspólnych inicjatyw,
- rozwój budownictwa mieszkaniowego,
- współpracę z innymi jednostkami samorządu terytorialnego,
- atrakcyjne tereny dla sportu (kolarstwo) oraz rozwoju agroturystyki,
- rozbudowę infrastruktury technicznej na terenie gminy, wraz z podłączeniem gazu i kanalizacji.

6. Analiza SWOT – podsumowanie diagnozy

Analiza SWOT jest jedną z najczęściej stosowanych i najprostszych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **S**trengths (mocne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (szanse), **T**hreats (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- **MOCNE STRONY** – zalety wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę, jak i być zasługą lokalnej społeczności.
- **SŁABE STRONY** – stanowią konsekwencję ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych.
- **SZANSE** – zewnętrzne zjawiska i tendencje, które mają miejsce w otoczeniu, a odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące niekorzystne zjawiska.
- **ZAGROŻENIA** – wszystkie zewnętrzne zjawiska uznawane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania.

Celem analizy SWOT jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Gmina Grabica podejmuje działania wykorzystujące swój potencjał w celu dostosowania do zmieniających się warunków gospodarczych oraz wymagań potencjalnego mieszkańca i inwestora, zwiększając w ten sposób swoją konkurencyjność. Przeprowadzona diagnoza strategiczna pozwoliła zauważyć, że występuje wiele czynników sprzyjających rozwojowi Gminy Grabica (tzw. **szanse i mocne strony**).

Poniżej przedstawiono tabele, w których określono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, które wywierają wpływ na dalszy rozwój gminy.

Tabela 43. Analiza SWOT – wymiar społeczny

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • poczucie bezpieczeństwa i spokoju wśród mieszkańców gminy, • organizowanie wydarzeń i imprez kulturalnych na terenie gminy, • budowa samorządowego żłobka i przedszkola, • zapewnienie opieki dzieciom w wieku powyżej 3 lat w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych, • atrakcyjne miejsca rekreacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> • spadek liczby ludności, • rosnący udział ludności w wieku poprodukcyjnym, • ujemny wskaźnik salda migracji, • ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych lub europejskich na rozwój oferty i infrastruktury społecznej, • rosnąca aktywność i poziom integracji mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • postępujący proces starzenia się społeczeństwa, • rosnące potrzeby osób starszych i niesamodzielnych, • konkurencyjne wydarzenia kulturalne i sportowe w sąsiednich gminach i miastach.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 44. Analiza SWOT – wymiar gospodarczy

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • atrakcyjne położenie gminy niedaleko Łodzi, Bełchatowa i Piotrkowa Trybunalskiego, • przebiegająca autostrada A1, • wzrost liczby podmiotów gospodarczych, • zmniejszający się poziom bezrobocia; • niskie opłaty dla mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszająca się liczba osób w wieku produkcyjnym, • brak większej oferty atrakcyjnych miejsc pracy dla osób o wysokich kwalifikacjach, • brak gminnych terenów inwestycyjnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wyznaczenie i zaopatrzenie w infrastrukturę techniczną przyszłych terenów inwestycyjnych, • promocja gminy i terenów inwestycyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnące koszty inwestycji • konkurencyjne tereny inwestycyjne w innych gminach.

Tabela 45. Analiza SWOT – wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura)

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • udzielanie mieszkańcom pomocy w zakresie pozyskiwania środków na wymianę indywidualnych źródeł ciepła, • brak zagrożenia powodziowego, • wysoki współczynnik podłączenia budynków mieszkalnych do sieci wodociągowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • słabe położenie komunikacyjne gminy, • rozproszona zabudowa i problemy z zapewnieniem usług wszystkim mieszkańcom na tym samym poziomie, • brak dostępu do przesyłowej sieci gazowej.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozbudowa mieszkalnictwa na terenach o zwartej zabudowie, • działania inwestycyjne w zakresie poprawy stanu technicznego dróg i infrastruktury okołodrogowej, • pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych lub europejskich na rozwój infrastruktury technicznej, • rozwój szybkiego Internetu, • wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii. 	<ul style="list-style-type: none"> • degradacja środowiska naturalnego (m.in. zanieczyszczenie powietrza), • nasilające się zmiany klimatyczne (m.in. ocieplanie się klimatu, susze, ulewne deszcze), • przerwy w dostawie prądu.

Źródło: Opracowanie własne

7. Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych gminy

7.1 Potencjał Gminy Grabica

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Grabica zidentyfikowano zasoby oraz produkty i usługi, mogące przynieść korzyści bezpośrednie lub pośrednie dla mieszkańców gminy.

Do głównych atutów gminy, świadczących o jej potencjale rozwojowym należą następujące zasoby oraz produkty i usługi:

a) zasoby (charakterystyczne, nieprzetworzone i użyteczne elementy, materialne lub niematerialne, którymi gmina dysponuje):

- atrakcyjne położenie pod względem inwestycyjnym niedaleko Łodzi, Bełchatowa i Piotrkowa Trybunalskiego. Dodatkowo przez obszar gminy przebiega autostrada A1 i droga wojewódzka nr 473. W bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się również droga krajowa 74, która łączy węzeł Wieluń na drodze ekspresowej S8 z przejściem granicznym z Ukrainą w Zosinie. Gmina graniczy również także z drogą krajową nr 91,
- obiekty posiadające wartość zabytkowo – kulturalną w gminie, m.in.: murowany, parterowy spichlerz napoleoński, młyn motorowy, kościół parafialny drewniany p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej we wsi Żeronie, które stanowią atrakcję dla

odwiedzających. Na obszarze gminy znajdują się również inne ciekawe obiekty, które urozmaicają i wzbogacają wartość kulturową gminy,

b) produkty i usługi (materialne produkty, zdarzenia oraz usługi, które są oferowane przez gminę Grabica):

- zagospodarowane tereny zielone,
- zaplecze sportowo-rekreacyjne,
- wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, które ograniczają emisję zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego,
- dobry poziom bezpieczeństwa publicznego i przeciwpożarowego (policja, straż pożarna), który budzi poczucie bezpieczeństwa i spokoju w opinii publicznej wśród mieszkańców,
- organizowanie wydarzeń i imprez kulturalnych na terenie gminy,
- działania inwestycyjne w zakresie poprawy stanu infrastruktury technicznej (drogi wraz z infrastrukturą towarzyszącą, sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, energetyczne i teletechniczne),
- dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej oraz szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego,
- magazyn P3 Logistic Parks, jedno z większych centrum logistycznych w kraju.

Potencjał rozwojowy gminy Grabica opiera się głównie na wymienionych powyżej zasobach i produktach przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych i kulturowych gminy.

7.2 Bariery i potrzeby rozwojowe Gminy Grabica

Bariery rozwojowe stanowią niekorzystne zjawiska, niewykorzystane potencjały lub wewnętrzne i zewnętrzne czynniki uniemożliwiające lub utrudniające rozwój Gminy. Bariery rozwojowe przedstawiono w układzie: przyczyna → problem → potrzeba rozwiązująca problem.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy określono jej przyczyny, problemy i potrzeby rozwojowe, które przedstawiono w poniższej tabeli w wymiarze społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym.

Tabela 46. Problemy, przyczyny i potrzeby rozwojowe Gminy Grabica

Przyczyna	Problem	Potrzeba rozwojowa
Wymiar społeczny		
<ul style="list-style-type: none"> spadek udziału liczby ludności w wieku produkcyjnym oraz wzrost udziału liczby ludności w wieku poprodukcyjnym 	starzenie się społeczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> zniesienie barier architektonicznych utrudniających funkcjonowanie osobom starszym oraz niepełnosprawnym, zwiększanie oferty opiekuńczej i aktywizacyjnej dla osób starszych zagrożonych wykluczeniem społecznym.
<ul style="list-style-type: none"> brak kompleksowego wyposażenie terenów pod zabudowę mieszkaniową w infrastrukturę techniczną, brak miejsc pracy na terenie gminy dla osób o wysokich kwalifikacjach, wzrost konkurencyjności i atrakcyjności ofert publicznych sąsiednich gmin. 	migracja młodych mieszkańców gminy do innych ośrodków	<ul style="list-style-type: none"> kompleksowe wyposażenie terenów pod zabudowę mieszkaniową w infrastrukturę techniczną, wykorzystanie położenia komunikacyjnego gminy, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy; poprawa dostępności podstawowych produktów spożywczych i przemysłowych.
Wymiar gospodarczy		
<ul style="list-style-type: none"> niewielka powierzchnia obecnie wyznaczonych, prywatnych terenów inwestycyjnych, brak uzbrojenia w infrastrukturę techniczną potencjalnych terenów inwestycyjnych, skomplikowane i długotrwałe procedury formalne zniechęcające do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej (zmieniające się przepisy prawne, wysokie koszty pracy oraz podatki). 	niewystarczająco rozwinięty sektor przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> wydzielanie i uzbrajanie terenów inwestycyjnych oraz zachęcanie firm zewnętrznych do lokowania się na owym terenie, tworzenie nowych i rozwój istniejących centrów logistycznych powstanie zakładów przetwórstwa płodów rolnych, wsparcie potencjalnych inwestorów w zakresie promocji i informowania o dostępnych terenach inwestycyjnych, promocja gminy w zakresie gospodarczym, wprowadzenie instrumentów wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Grabica

Przyczyna	Problem	Potrzeba rozwojowa
Wymiar przestrzenny		
<ul style="list-style-type: none"> rozproszona zabudowa mieszkalna, infrastruktura elektroenergetyczna wymagająca rozbudowy i modernizacji, niewystarczający stopień skanalizowania obszaru gminy, uwarunkowania środowiskowe uniemożliwiające pod kątem technicznym rozbudowę infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. 	braki w infrastrukturze technicznej	<ul style="list-style-type: none"> zmiany w planowaniu przestrzennym, rozwój infrastruktury technicznej, rozbudowa i modernizacja infrastruktury elektroenergetycznej na potrzeby obecnych i przyszłych mieszkańców oraz inwestorów.
<ul style="list-style-type: none"> zły stan techniczny części dróg, brak ścieżek rowerowych, niewystarczająca liczba chodników. 	niedostateczny stan techniczny dróg i infrastruktury okołodrogowej	<ul style="list-style-type: none"> poprawa stanu technicznego dróg i infrastruktury okołodrogowej, rozwój infrastruktury okołodrogowej, m.in.: budowa ścieżek rowerowych, chodników.
<ul style="list-style-type: none"> niewystarczający stopień skanalizowania i zwodociągowania obszaru gminy, odory pochodzące z gospodarstw chowu trzody chlewnej, wykorzystywanie nieekologicznych indywidualnych źródeł ciepła; 	zanieczyszczenie środowiska naturalnego	<ul style="list-style-type: none"> rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, wspieranie finansowe wymiany źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych, budowa biogazowni, zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez działania informacyjno-edukacyjne, inwestowanie w odnawialne źródła energii przez prywatnych właścicieli nieruchomości.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Grabica

Obszarami o najmocniejszym potencjale rozwoju Gminy Grabica są jej zasoby krajobrazowe, historyczne oraz kulturowe, a także wysokie poczucie bezpieczeństwa i spokoju mieszkańców. Korzystne położenie komunikacyjne i administracyjne Gminy Grabica stanowi o jej atrakcyjności pod względem mieszkalnictwa, jak i lokowania działalności gospodarczej. Wyzwaniem dla Gminy będzie wyznaczenie gminnych terenów inwestycyjnych i przyciągnięcie na jej teren inwestorów, których działalność nie wpłynie negatywnie na istniejące walory przyrodnicze i bezpieczeństwo mieszkańców. Gmina powinna dążyć także do dywersyfikacji źródeł wpływów do budżetu oraz podejmować działania w zakresie rozwoju kapitału społecznego, m.in. poprzez zapewnienie edukacji na wysokim poziomie, integrację społeczną i tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych.

Spis tabel, wykresów i rysunków

Tabela 1. Liczba ludności na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021	4
Tabela 2. Ludność gminy Grabica w latach 2017-2021 wg grup ekonomicznych	5
Tabela 3. Urodzenia żywe i zgony ogółem oraz przyrost naturalny na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021	6
Tabela 4. Migracja na pobyt stały na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021	7
Tabela 5. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy Grabica i województwa łódzkiego w latach 2017-2021 [%].....	9
Tabela 6. Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty w [%] uzyskanych na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego w latach 2020-2022	10
Tabela 7. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021	10
Tabela 8. Księgozbiór oraz liczba czytelników biblioteki na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021	13
Tabela 9. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021.....	16
Tabela 10. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2021	16
Tabela 11. Ilość oraz kwota świadczeń na rzecz rodziny na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021	17
Tabela 12. Opieka zdrowotna na terenie gminy Grabica w latach 2017 - 2021	18
Tabela 13. Liczba aptek i punktów aptecznych na terenie gminy Grabica w latach 2017 - 2021.....	18
Tabela 14. Frekwencja wyborcza na terenie gminy Grabica oraz województwa łódzkiego w latach 2014-2020	19
Tabela 15. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne funkcjonujące na terenie gminy Grabica oraz województwa łódzkiego w sektorze prywatnym	21
Tabela 16. Działania ratownicze jednostek ochrony przeciwpożarowej na terenie gminy Grabica w latach 2018-2021	23
Tabela 17. Zdarzenia według rodzaju przypadające na 1 000 ludności na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego oraz województwa łódzkiego w latach 2018-2021	24
Tabela 18. Podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021	25
Tabela 19. Liczba podmiotów na terenie gminy Grabica wg klas wielkości w latach 2017-2021	26
Tabela 20. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie Grabica, powiecie piotrkowskim, województwie łódzkim oraz w Polsce w latach 2017- 2021	26
Tabela 21. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego, województwa łódzkiego i Polski w latach 2017-2021	27
Tabela 22. Wpływy do budżetu Gminy Grabica z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) na przestrzeni lat 2017-2021	28
Tabela 23. Wpływy do budżetu gminy Grabica z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) na przestrzeni lat 2017-2021	28
Tabela 24. Bezrobotni zarejestrowani z terenu gminy Grabica w latach 2017-2021	29
Tabela 25. Liczba bezrobotnych z podziałem na grupy - stan na koniec grudnia danego roku	30
Tabela 26. Stopa bezrobocia na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego w latach 2017-2021	30
Tabela 27. Lasy i grunty leśne na terenie gminy Grabica	32
Tabela 28. Położenie gminy Grabica wg regionalizacji fizycznogeograficznej Polski.....	36
Tabela 29. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń dla strefy łódzkiej, uzyskane w ocenie rocznej za rok 2021 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi	38
Tabela 30. Zestawienie informacji dotyczących obszarów przekroczeń dla poszczególnych zanieczyszczeń w roku 2021 w strefie łódzkiej, z uwzględnieniem kryterium określonego w celu ochrony zdrowia	38
Tabela 31. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne na terenie gminy Grabica w latach 2017-2020.....	42
Tabela 32. Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego, województwa łódzkiego w latach 2017-2021	43

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Grabica

Tabela 33. Sieć wodociągowa na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021.....	44
Tabela 34. System kanalizacyjny na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021	45
Tabela 35. Liczba zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków, znajdujących się na terenie gminy w latach 2017-2021	45
Tabela 36. Odpady komunalne zebrane od właścicieli nieruchomości [Mg] w 2021 r.....	48
Tabela 37. Masa wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Grabica w [kg] – dane z bazy azbestowej.....	49
Tabela 38. Struktura dochodów majątkowych i bieżących w latach 2017-2021	50
Tabela 39. Struktura wydatków majątkowych i bieżących w latach 2017-2021.....	51
Tabela 40. Nadwyżka operacyjna w latach 2017-2021	52
Tabela 41. Wynik budżetu w latach 2017-2021	53
Tabela 42. Zdolność inwestycyjna Gminy Grabica w latach 2017-2021.....	54
Tabela 43. Analiza SWOT – wymiar społeczny	61
Tabela 44. Analiza SWOT – wymiar gospodarczy.....	61
Tabela 45. Analiza SWOT – wymiar przestrzenny (środowisko i infrastruktura)	62
Tabela 46. Problemy, przyczyny i potrzeby rozwojowe Gminy Grabica	64
Wykres 1. Liczba ludności [wg płci] na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021	5
Wykres 2. Udział poszczególnych grup ekonomicznych na terenie gminy Grabica w ogólnej liczbie ludności w [%] w latach 2017-2021	6
Wykres 3. Przyrost naturalny na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021	7
Wykres 4. Migracje na pobyt stały na terenie gminy Grabica w latach 2017-2021.....	7
Wykres 5. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tysięcy mieszkańców na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego, województwa łódzkiego i Polski w latach 2017-2021	27
Wykres 6. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności na terenie gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego, województwa łódzkiego i Polski w latach 2017-2021	28
Wykres 7. Ankietowani według płci	55
Wykres 8. Ankietowani według wieku	56
Wykres 9. Podział interesariuszy wg formy życia społecznego	56
Wykres 10. Ocena ważności realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych i społecznych	57
Wykres 11. Ocena stopnia zadowolenia mieszkańców z poziomu życia w gminie Grabica	58
Rysunek 1. Położenie gminy Grabica na tle województwa łódzkiego i powiatu piotrkowskiego	31